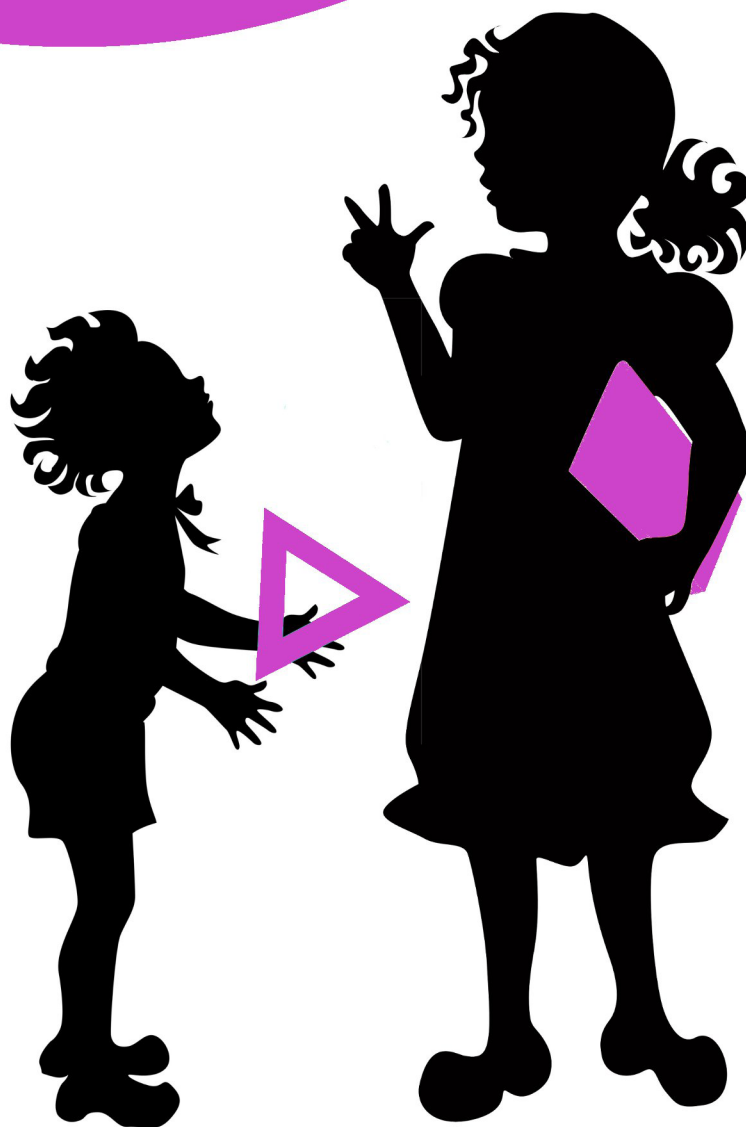

Zawód nauczyciel – świadomy wybór

Materiały
dydaktyczne

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Materiały współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (Priorytet III. *Wysoka jakość systemu oświaty*, Działanie 3.3. *Poprawa jakości kształcenia*, Poddziałanie 3.3.2. *Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli – projekty konkursowe*).

Materiały opracowane przez

Instytut Nauk Społeczno-Ekonomicznych sp. z o.o.
ul. Polskiej Organizacji Wojskowej 17, lok. 4 A, 90–248 Łódź
tel.: 42 633 17 19, faks: 42 209 36 85

Materiały opracował zespół w składzie:

Wiesława Cel
Katarzyna Czekaj
Agata Janus
Justyna Józwiak-Marzec
Ilona Marczak
Ewa Organiściak
Agnieszka Rozwadowska

Redakcja językowa:

Katarzyna Goszczyńska-Jurgielaniec

Skład:

Joanna Skrońska

Projekt okładki:

Joanna Skrońska

ISBN 978-83-63120-68-9

Druk:

Drukarnia Cyfrowa i Wydawnictwo „Piktor”
ul. Tomaszowska 27, 93–231 Łódź
tel.: (42) 659 71 78, faks: (42) 617 03 07
www.piktor.pl

Spis treści

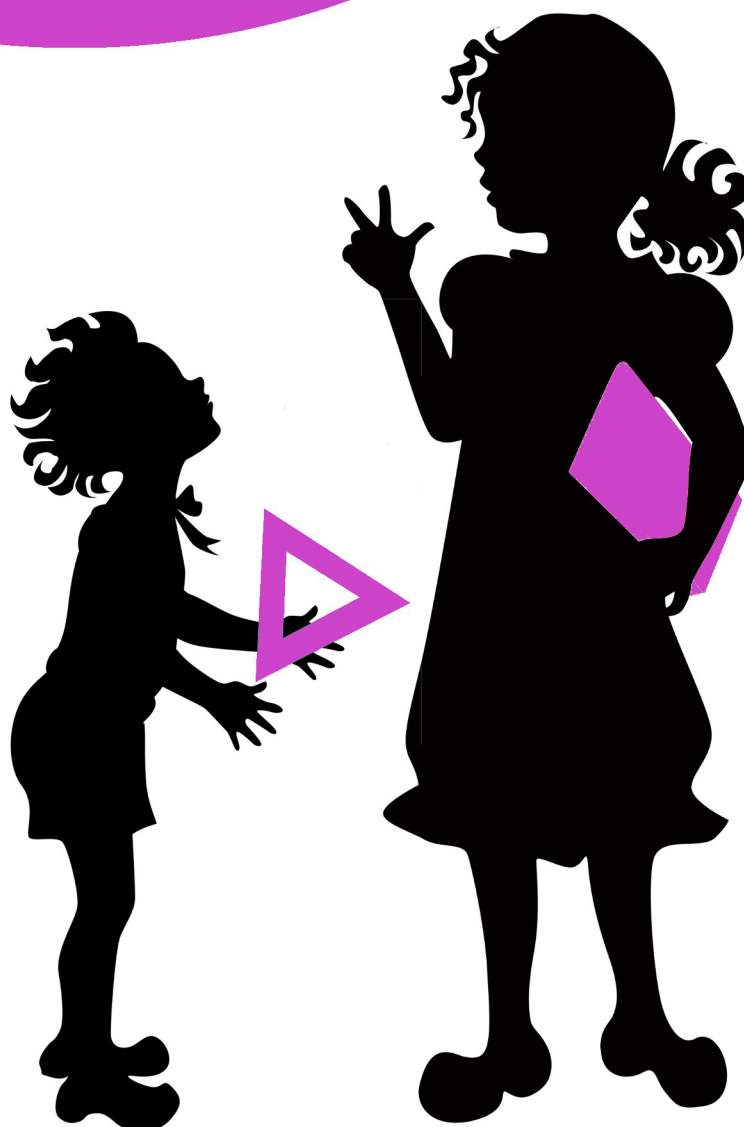
Wstęp	5
1. Podstawy prawne funkcjonowania placówek oświatowych	9
2. Specyfika współpracy z nauczycielem oraz kadrami pomocniczą w szkole	15
3. Współpraca szkoły z instytucjami zewnętrznymi	21
4. Współpraca szkoły w ramach programów Unii Europejskiej	25
5. Awans zawodowy nauczyciela	31
6. Wypalenie zawodowe	35
7. Zatrudnienie nauczyciela	41
8. Programy szkolne – konstrukcja, uczestnictwo, możliwość wdrożenia	47
9. Kompetencje nauczyciela XXI wieku	53
10. Odpowiedzi do ćwiczeń z części testowej	59
Zakończenie	69
Bibliografia	73
Załączniki	81

Wstęp

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Niniejsze materiały są przeznaczone dla trenerów prowadzących warsztaty *Zawód nauczyciel – świadomy wybór* w ramach projektu *Przez praktykę do wiedzy*, opracowanego na potrzeby Wyższej Szkoły Administracji w Bielsku-Białej (Priorytet III. *Wysoka jakość systemu oświaty*, Działanie 3.3. *Poprawa jakości kształcenia*, Poddziałanie 3.3.2. *Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli – projekty konkursowe*).

Celem projektu jest podniesienie jakości praktyk pedagogicznych, które odbywają studenci w toku nauczania. Cel ten ma zostać osiągnięty między innymi poprzez pełniejsze przygotowanie studentów pedagogiki WSA w Bielsku-Białej do odbycia praktyk pedagogicznych w placówkach oświatowych. Aby zrealizować to założenie, studenci odbędą szereg warsztatów mających na celu przybliżenie im pracy pedagoga i zwiększenie ich kompetencji.

Opracowane materiały dydaktyczne są w pełni kompatybilne z treścią materiałów szkoleniowych, z którymi osoby prowadzące warsztaty powinny się zapoznać, ponieważ stanowią one bazę teoretyczną oraz merytoryczną dla całego bloku zajęć warsztatowych. Materiały dydaktyczne zawierają wskazówki metodyczne oraz ćwiczenia, które uzupełniają i weryfikują w praktyce treści zawarte w materiałach szkoleniowych.

Blokom tematycznym materiałów szkoleniowych odpowiada zestaw wskazówek zamieszczonych w materiałach dydaktycznych, dotyczących sposobu realizacji warsztatów czy współpracy z grupą. Każdy rozdział składa się z kilku ćwiczeń, które w rozdziałach 1, 4, 6, 7, 8, 9 zostały podzielone na ćwiczenia warsztatowe oraz testowe, sprawdzające zarówno umiejętności, jak i wiedzę uczestników. Oba typy ćwiczeń studenci mogą wykonywać na warsztatach, pod okiem trenera. Z kolei w rozdziałach 2, 3 oraz 5 zostały zamieszczone wyłącznie ćwiczenia warsztatowe.

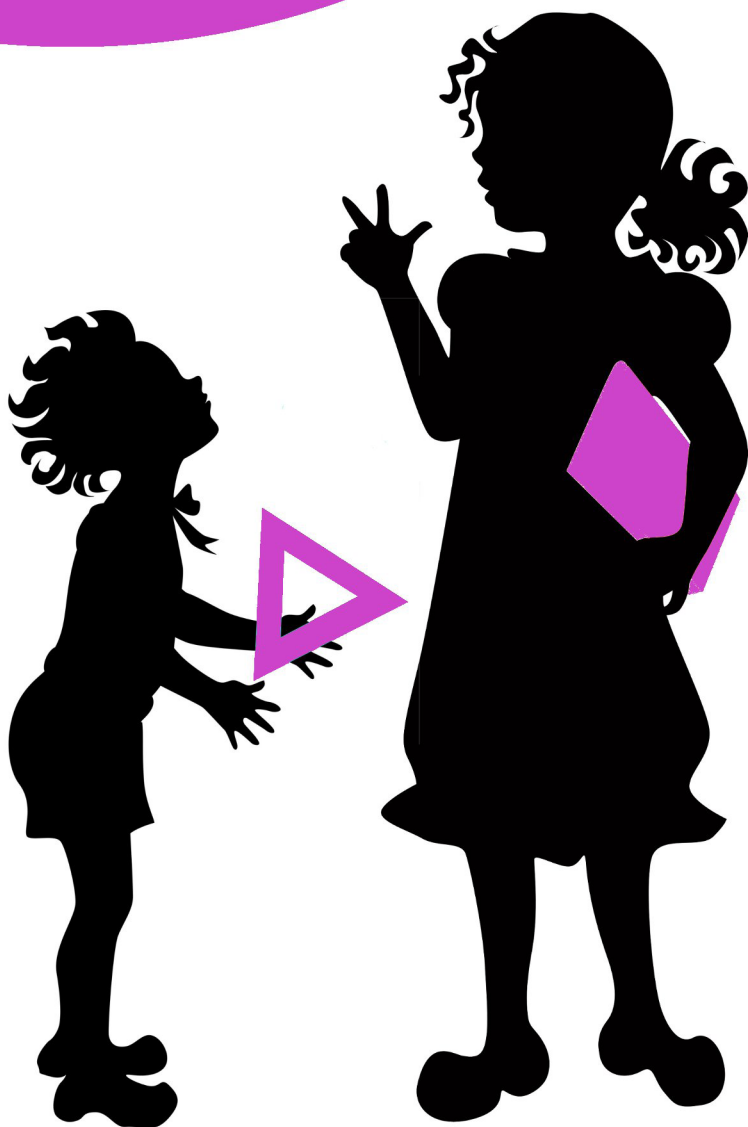
Zamieszczone w niniejszych materiałach szkoleniowych ćwiczenia są jedynie wskazówką i podpowiedzią dla trenera prowadzącego warsztaty. Może on wybierać te zadania, które go interesują, uzupełniać je własnymi spostrzeżeniami i pomysłami tak, aby cel warsztatu został zrealizowany.

Życzymy owocnej pracy!

1. Podstawy prawne funkcjonowania placówek oświatowych

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ćwiczenie 1

W związku z tym, że niniejsze materiały są przeznaczone dla studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, warto poznać zdanie przyszłych nauczycieli i pedagogów na temat zachodzących w systemie oświaty zmian w kwestii obowiązku przedszkolnego i szkolnego. Do tej pory (zgodnie z art. 14.1. ustawy o systemie oświaty) wychowanie przedszkolne obejmowało dzieci w wieku 3–6 lat, przy czym obowiązek przedszkolny dotyczył tylko dzieci sześciolatków. Obecnie (od 2011 roku) obowiązek ten dotyczy dzieci 5-letnich, zaś sześciolatki na wniosek rodzica mogą albo rozpocząć naukę w I klasie szkoły podstawowej, albo nadal uczęszczać do przedszkola. Decyzja o tym, czy posłać sześciolatka do szkoły, zależy więc od rodziców. Od 2013 roku sześciolatek będzie podlegał obowiązkowi szkolnemu. Częste wprowadzanie zmian doprowadziło do zamieszania i wielu sprzeciwów ze strony rodziców. Dobrym wstępem do omawianej tematyki będzie zatem wykonanie ćwiczenia 1.

Cele ćwiczenia:

Zgromadzenie informacji oraz poznanie zdania i opinii uczestników na temat zachodzących w systemie oświaty zmian.

Potrzebne materiały:

Długopisy i kartki papieru dla uczestników warsztatów, tablica i mazak dla trenera.

Przebieg ćwiczenia:

Po krótkim omówieniu zmian dotyczących obowiązku przedszkolnego i szkolnego trener dzieli grupę na dwa zespoły. Zadaniem studentów zespołu pierwszego jest wypisanie na kartce zalet, czyli plusów wprowadzanej reformy z punktu widzenia rodziców i dzieci, zaś zespołu drugiego – jej wad. Po zakończeniu pracy przedstawiciel każdego z zespołów prezentuje spostrzeżenia swojej grupy. Następnie trener zapisuje rezultaty pracy obu grup na tablicy w formie tabeli:

	Zalety (plusy) reformy	Wady (minusy) reformy
Wprowadzone zmiany: obowiązek przedszkolny dla pięciolatka i obowiązek szkolny dla sześciolatka		

Podsumowanie:

Kiedy wszystkie pomysły zostaną już przedstawione, obie grupy powinny wspólnie przedyskutować celowość tych zmian. Trener może moderować dyskusję, zadając studentom pytania:

1. Jaki jest cel tej reformy?
2. Dlaczego sześciolatek powinien pójść wcześniej do szkoły? Czy to dobry pomysł?

3. Czym powinni kierować się rodzice, podejmując decyzję (w tym i następnym roku) o podjęciu przez sześciolatek nauki w I klasie szkoły podstawowej? Jak sprawdzić faktyczne predyspozycje dziecka i poziom przygotowania do rozpoczęcia edukacji szkolnej?

Ćwiczenie 2

Oprócz respektowania ustaw i rozporządzeń z zakresu prawa oświatowego, w każdej prawidłowo funkcjonującej szkole powinny być przestrzegane tak zwane prawa wewnętrzne szkoły (dotyczące wewnętrznych uchwał, regulaminów, statutu itp.). Funkcjonująca w szkole rada pedagogiczna jest odpowiedzialna między innymi za sporządzenie statutu szkoły. Jego elementy szczegółowo określa Art. 60 pkt. 1 Ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. 2004 Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.) – załącznik 1. Ćwiczenie to polega na porównaniu wytycznych zawartych w ustawie ze Statutem Szkoły Podstawowej nr 4 im. Mikołaja Kopernika w Tarnobrzegu. Po ukończeniu studiów, rozpoczynający pracę nauczyciel niejednokrotnie będzie uczestniczył w tworzeniu lub uaktualnianiu istniejącego już statutu szkoły. Zdobywanie wiedzy i praktycznej umiejętności w tym zakresie jest więc niezwykle ważne.

Cel ćwiczenia:

Kształtowanie umiejętności studentów z zakresu tworzenia statutu szkoły i sprawdzania jego zgodności z wytycznymi zawartymi w ustawie o systemie oświaty.

Potrzebne materiały:

Tablica i mazak dla trenera, długopisy dla uczestników, załącznik 1, wydrukowany statut szkoły w wersji PDF – dostępny również na stronie internetowej:

<http://sp4.tbq.net.pl/nasza.szkoła/dokumenty/statut.pdf>.

Przebieg ćwiczenia:

Ćwiczenie należy rozpocząć od zapoznania studentów z załącznikiem 1. Przedstawiono w nim treść artykułu 60 pkt. 1 Ustawy o systemie oświaty. Następnie trener dzieli grupę na 5 zespołów:

1. zespół nr 1 otrzymuje wydrukowane wcześniej strony 3–12 statutu szkoły,
2. zespół nr 2 otrzymuje strony 13–17,
3. zespół nr 3 otrzymuje strony 18–21,
4. zespół nr 4 otrzymuje strony 22–30,
5. zespół nr 5 otrzymuje strony 31–39.

Każdy zespół ma około 15 minut na zapoznanie się z treścią otrzymanych materiałów i zaznaczenie artykułów (punktów), które spełniają wymagania zawarte w ustawie.

Trener na tablicy sporządza tabelę, w której zapisze rezultaty pracy zespołów:

	Wg art. 60 pkt. 1 Ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty, statut szkoły powinien określać:	Statut Szkoły Podstawowej nr 4 im. Mikołaja Kopernika w Tarnobrzegu
1	Nazwa i typ szkoły lub placówki oraz ich cele i zadania	np. nazwa szkoły: Rozdział 1 § 1 pkt. 1 Typ szkoły: Rozdział 1 § 1 pkt. 3
2	Organ prowadzący szkołę lub placówkę	
3	Organy szkoły lub placówki oraz ich kompetencje	
4	Organizacja szkoły lub placówki	
5	Zakres zadań nauczycieli oraz innych pracowników szkoły lub placówki	
6	Zasady rekrutacji uczniów	
7	Prawa i obowiązki uczniów, w tym przypadki, w których uczeń może zostać skreślony z listy uczniów szkoły	

Po zakończeniu pracy przedstawiciel każdego z zespołów podaje paragrafy i artykuły odpowiadające wymaganiom ustawy i krótko je opisuje. Trener zapisuje wyniki na tablicy.

Podsumowanie:

Kiedy wszystkie zespoły przedstawią efekty swojej pracy, trener wspólnie z uczestnikami ocenia zgodność statutu Szkoły Podstawowej nr 4 im. Mikołaja Kopernika w Tarnobrzegu z art. 60 pkt. 1 ustawy o systemie oświaty.

Może również zadać dodatkowe pytania:

1. Jakie elementy, oprócz wymienionych w ustawie, powinien zawierać statut szkoły?
2. Czy jego sporządzenie jest prostym, czy skomplikowanym działaniem?

Ćwiczenie 3 (testowe)

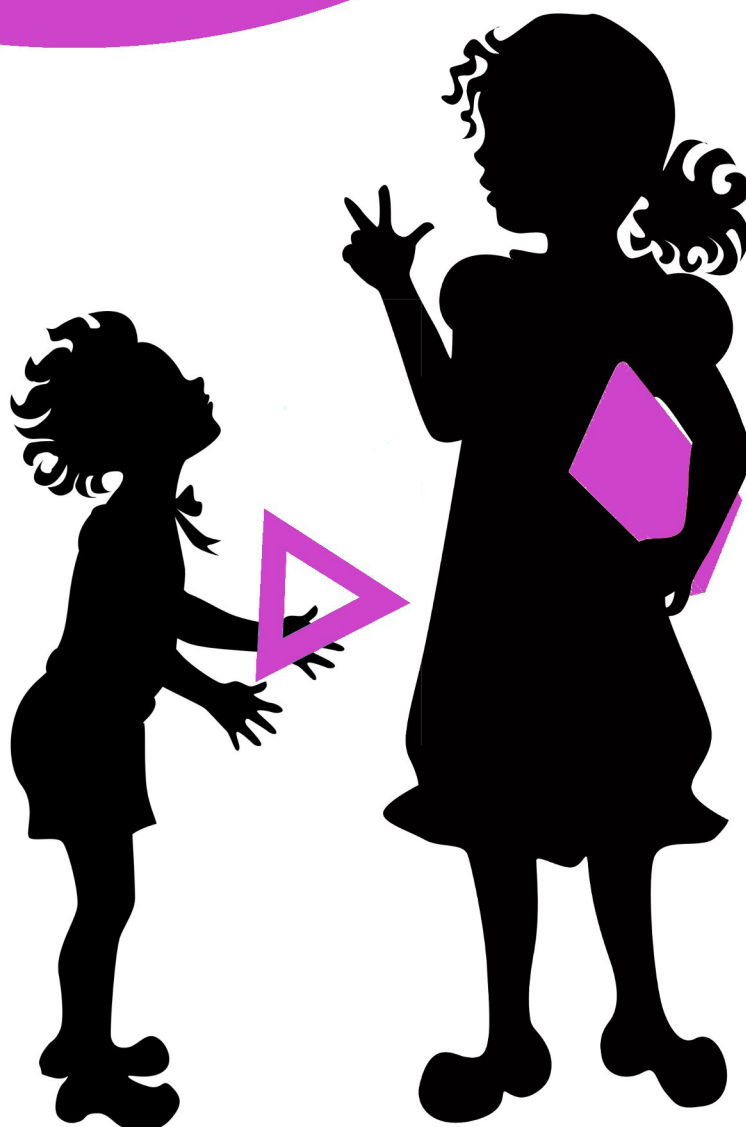
Test jednokrotnego wyboru:

1. Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. 2004 Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.) nie jest:
  - a) przepisem prawa,

- b) aktem prawa,
  - c) źródłem prawa.
2. Powszechny i równy dostęp do kształcenia zapewnia:
- a) Traktat Lizboński,
  - b) Konstytucja RP,
  - c) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. 2002 Nr 51, poz. 458 z późn. zm.).
3. Statut szkoły uchwała:
- a) dyrektor szkoły,
  - b) rada szkoły,
  - c) rada szkoły w porozumieniu z radą rodziców i uczniami.
4. Przewodniczącym rady pedagogicznej jest:
- a) dyrektor szkoły,
  - b) osoba wyłoniona spośród członków rady na pierwszy zebraniu,
  - c) rada pedagogiczna nie wymaga powoływania przewodniczącego.
5. Wskaż poprawną hierarchię źródeł prawa:
- a) konstytucja, ustawy, rozporządzenia, ratyfikowane umowy;
  - b) konstytucja, ratyfikowane umowy, ustawy, rozporządzenia;
  - c) konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy, rozporządzenia.
6. Wskaż kolejne etapy awansu zawodowego nauczyciela, zaczynając od najniższego stopnia:
- a) mianowany, kontaktowy, dyplomowany;
  - b) stażysta, kontraktowy, mianowany, dyplomowany;
  - c) stażysta, mianowany, kontraktowy, dyplomowany.

2. Specyfika współpracy z nauczycielem oraz kadrami pomocniczymi w szkole

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Uczestnicy warsztatów przed wykonaniem ćwiczeń powinni zapoznać się z publikacją Thomasa Gordona *Wychowanie bez porażek w szkole* (ewentualnie osoba prowadząca warsztaty powinna zaprezentować uczestnikom zasady aktywnego słuchania i stosowania komunikatów typu „ja”). Ważne, aby uczestnicy warsztatów, po wcześniejszym uświadomieniu sobie zalet posługiwania się tymi metodami, mogli swobodnie wymieniać informacje i przedyskutować w grupach sposoby ich wykorzystania podczas wykonywania ćwiczeń grupowych.

Ćwiczenie 1

Jedną z cech dobrego nauczyciela powinna być umiejętność aktywnego słuchania oraz zdolność efektywnego prowadzenia dialogu z rodzicami, co może być pomocne w rozwiązywaniu problemów uczniów. Niniejsze ćwiczenie pozwoli zapoznać się z techniką dialogu, wykorzystującego komunikaty typu „ja”.

Cel ćwiczenia:

Uświadomienie sobie skuteczności i przydatności metody aktywnego słuchania w kontaktach na linii dom – szkoła poprzez wcielanie się w role.

Przebieg ćwiczenia:

Trener dzieli wszystkich uczestników na dwie grupy. Następnie prezentuje treść załącznika 2 oraz zachęca do opracowania w grupach dwóch scenariuszy przebiegu rozmowy między nauczycielem a rodzicem. Pierwsza grupa opracowuje dialogi, w których nauczyciel nie może się wyżyć komunikatów typu „ty” oraz kierowania się emocjami. Druga grupa przygotowuje dialogi z wykorzystaniem metody aktywnego słuchania i komunikatów typu „ja”. Po upływie określonego przez trenera czasu chętni odczytują swoje dialogi z podziałem na role bądź trener zachęca uczestników do odegrania krótkich scenek.

Potrzebne materiały:

Czyste kartki, długopisy, załącznik 2.

Podsumowanie:

Po zakończeniu prezentacji uczestnicy warsztatów wymieniają swoje spostrzeżenia na temat zalet i wad dwóch modeli komunikacji. Zauważają efektywność metody Gordona i wymieniają się spostrzeżeniami dotyczącymi tego, w jaki sposób można ją wykorzystać w pracy pedagoga.

Przykładowe pytania trenera:

1. Jak oceniacie efekty rozmowy przeprowadzonej przez osoby dialogu?
2. Czy nauczyciel zachęcił rodzica do wymiany informacji o uczniu i rozwijania współpracy ze szkołą?
3. Czy zastosowanie komunikatu typu „ja” przez nauczyciela okazało się przydatne i może mieć wpływ na rozwijanie dobrych kontaktów między nauczycielem a rodzicem?

Ćwiczenie 2

Nauczyciel przedmiotu i nauczyciel wspierający wykonują w szkole określone zadania, jednak aby należycie je realizować, powinni umieć ze sobą współpracować. Ćwiczenie to ma pomóc w ustaleniu zakresu tej współpracy.

Cel ćwiczenia:

Określenie obszarów i zakresu współpracy między nauczycielem przedmiotu a nauczycielem wspomagającym.

Potrzebne materiały:

Czyste kartki samoprzylepne, długopisy, szary papier z narysowaną tabelą obrazującą plan współpracy między nauczycielem przedmiotu a nauczycielem wspomagającym, załącznik 3.

Przebieg ćwiczenia:

Trener prezentuje tabelę przedstawiającą obszary edukacji, wymagające współpracy od nauczycieli pracujących w klasie integracyjnej. Następnie prosi uczestników warsztatów, aby na karteczkach zapisali swoje propozycje dotyczące konkretnych działań nauczycieli, z położeniem nacisku na doskonalenie współpracy między nimi.

Podsumowanie:

Po uzupełnieniu wszystkich rubryk w tabeli następuje omówienie zawartych w niej danych. Uczestnicy warsztatów wymieniają spostrzeżenia na temat zakresu działań nauczycieli i sposobów podnoszenia ich efektywności.

To ćwiczenie może stanowić wprowadzenie do następnego zadania.

Ćwiczenie 3

Dane ćwiczenie może stanowić kontynuację poprzedniego. Współpraca nauczyciela przedmiotu oraz nauczyciela wspomagającego powinna opierać się na jasno ustalonych zasadach. W ich określeniu może pomóc sporządzenie kontraktu, który ma być efektem tego ćwiczenia.

Cel ćwiczenia:

Próba opracowania w formie kontraktu zasad współpracy między nauczycielem przedmiotu a nauczycielem wspomagającym.

Potrzebne materiały:

Kartki, długopisy, ewentualnie wzory kontraktów.

Przebieg ćwiczenia:

Trener zapisuje definicję kontraktu na tablicy: „Kontrakt – oficjalne porozumienie stron w jakiejś sprawie, zwykle w formie pisemnej umowy, określającej wzajemne zobowiązania, warunki, terminy”¹.

Następnie przybliży ogólnie cele opracowywania umów między ludźmi, po czym zachęca do przygotowania w dwuosobowych grupach przykładowych kontraktów, które stanowiłyby podstawę współpracy nauczyciela przedmiotu i nauczyciela wspomagającego.

Podsumowanie:

Po upływie określonego przez trenera czasu uczestnicy warsztatów prezentują i omawiają celowość konkretnych zapisów w przygotowanych przez siebie kontraktach, rozpoznając zasadne i niepotrzebne punkty umów.

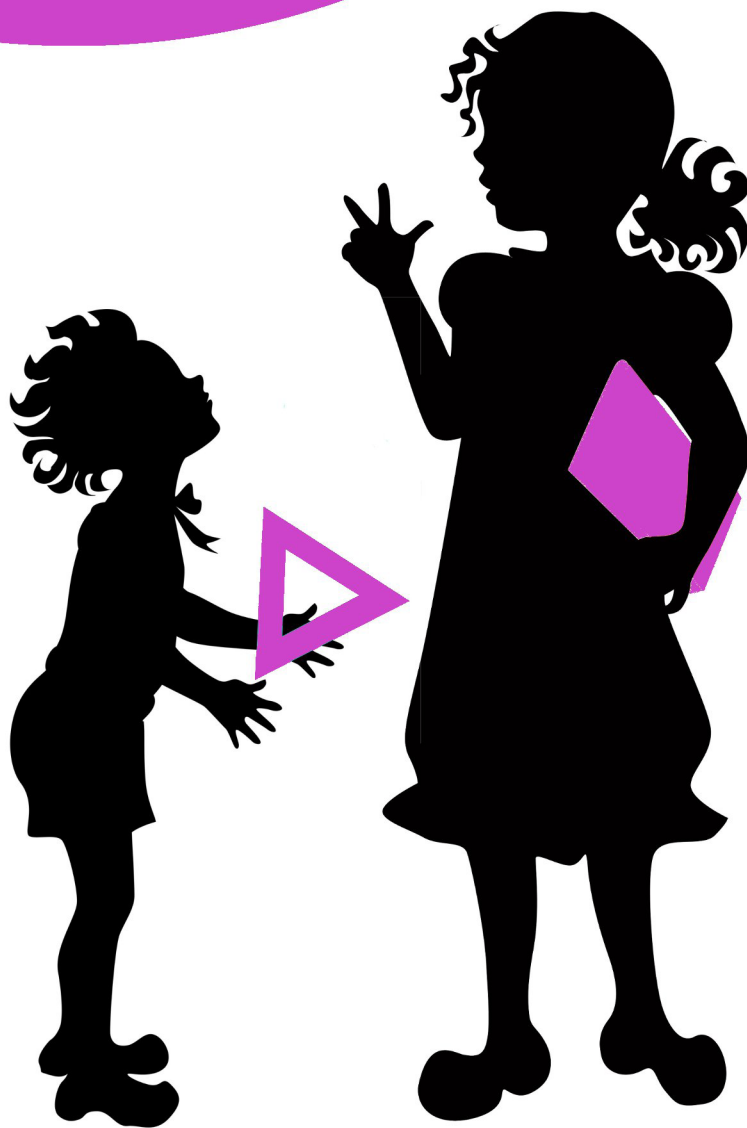
¹ A. Markowski, R. Pawelec *Nowy słownik wyrazów obcych i trudnych*, Wydawnictwo WILGA, Kalisz 2005, s. 424.

3. Współpraca szkoły z instytucjami zewnętrznymi

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ćwiczenie 1

Dobry nauczyciel powinien, w miarę swoich możliwości, starać się nawiązywać kontakty z instytucjami zewnętrznymi, takimi jak: policja, uczelnie wyższe czy organizacje pozarządowe. Ćwiczenie to pomoże naświetlić studentom sytuacje, w których pomocne może okazać się wsparcie instytucji zewnętrznych.

Cel ćwiczenia:

Kształcenie umiejętności poszukiwania wsparcia i nawiązywania współpracy z instytucjami, które mogą pomagać nauczycielom w realizacji celów dydaktycznych i wychowawczych w pracy z uczniem.

Potrzebne materiały:

Papier i długopisy dla uczestników, komputery z dostępem do Internetu.

Przebieg ćwiczenia:

Trener dzieli uczestników na trzy lub cztery (w zależności od liczebności grupy) zespoły. Każdy z nich losuje temat zajęć, jaki będzie projektował dla uczniów.

Przykłady tematów:

1. „Wszystkie zwierzaki są nasze” – odpowiedzialność za swojego pupila i problem bezdomnych oraz maltretowanych zwierząt.
2. „Jestem obywatelem – czyli kim?” – postawy praworządne i obywatelskie dzieci.
3. „Przedszkolak bezpieczny w Internecie” – zajęcia informacyjne dla rodziców.

Następnie każdy z zespołów powinien przygotować scenariusz zajęć na wskazany temat, w którym zostanie uwzględnione zaangażowanie przedstawicieli wybranej instytucji zewnętrznej (spośród omówionych na zajęciach warsztatowych). W przygotowywaniu scenariuszy studenci mogą się posłużyć Internetem, wyszukując odpowiednią ofertę organizacji NGO, poradni psychologiczno-pedagogicznych czy policji w swoim regionie.

Podsumowanie:

Po zakończeniu pracy wszystkie scenariusze powinny zostać wspólnie omówione przez trenera i uczestników, którzy mogą zgłaszać swoje uwagi i pomysły.

Ćwiczenie 2

W dzisiejszych czasach na proces doskonalenia zawodowego nauczycieli kładzie się ogromny nacisk. Uczelnie wyższe dysponują szeroką ofertą studiów podyplomowych, seminariów czy konferencji. Przydatna jest zatem umiejętność wyszukania najodpowiedniejszej oferty dla siebie.

Cel ćwiczenia:

Kształcenie umiejętności planowania działań z zakresu doskonalenia zawodowego nauczycieli.

Potrzebne materiały:

Papier, długopisy, komputery z dostępem do Internetu.

Przebieg ćwiczenia:

Po omówieniu możliwości wykorzystania oferty uczelni wyższych i poradni psychologiczno-pedagogicznych w działaniach doskonalących i doksztalających nauczycieli, trener proponuje uczestnikom warsztatu wyszukanie takiej oferty w swoim regionie. Wykorzystując komputery i Internet studenci, pracując indywidualnie lub w parach, wyszukują propozycje kursów, szkoleń, studiów podyplomowych, odczytów, konferencji lub seminariów, skierowanych do nauczycieli kształcenia zintegrowanego. Spośród zgromadzonych ofert powinni wybrać trzy najbardziej ich zdaniem atrakcyjne, a następnie uzyskać jak najwięcej informacji na ich temat (warunki uczestnictwa, cena, termin rozpoczęcia, czas trwania itd.).

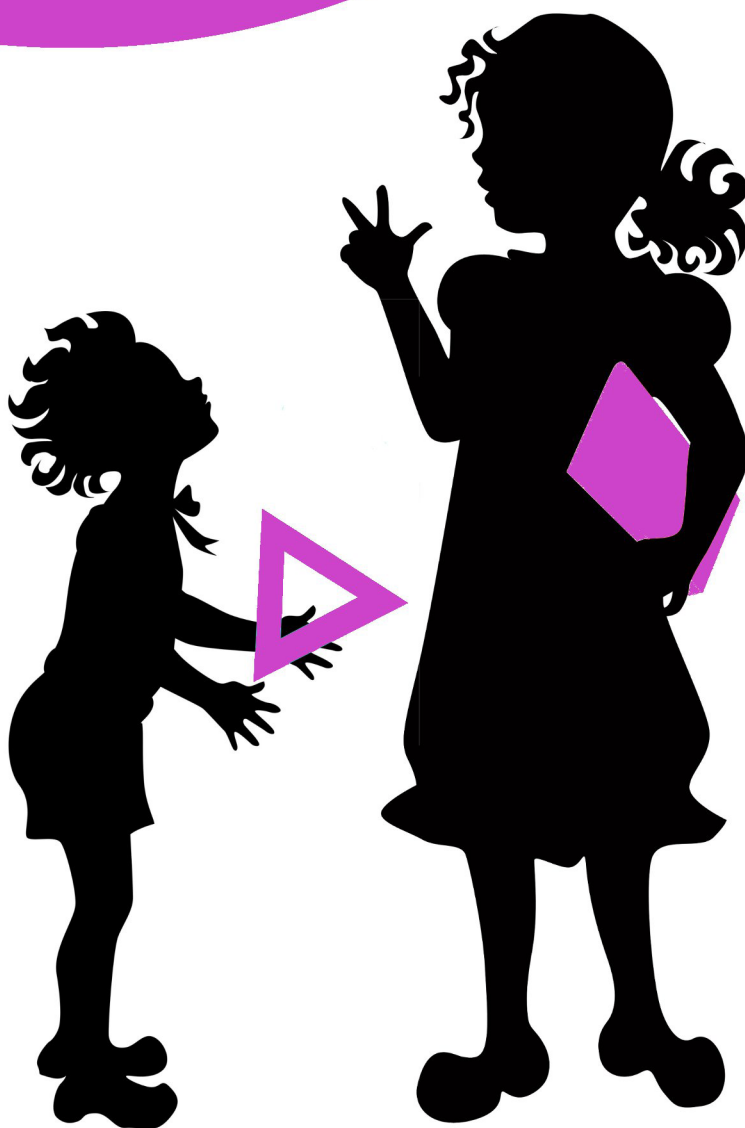
Podsumowanie:

Po zakończeniu pracy uczestnicy powinni zaprezentować grupie najciekawsze propozycje z zakresu doskonalenia zawodowego nauczycieli. Trener może zainicjować dyskusję. Przykładowe pytania:

1. Czy oferta skierowana do nauczycieli kształcenia zintegrowanego w ich regionie wydaje się im bogata?
2. Czy trudno uzyskać informacje na temat takiej oferty przy wykorzystaniu Internetu?
3. Jakie znaczenie może mieć podejmowanie omawianej aktywności dla rozwoju zawodowego nauczycieli?

4. Współpraca szkoły w ramach programów Unii Europejskiej

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ćwiczenie 1

Nauczyciele rozpoczynający pracę zawodową są często pełni optymizmu i zapału do pracy. Mogą jednak napotykać na różne problemy. Do ich rozwiązania pomocna może okazać się współpraca zorganizowana w ramach programów Unii Europejskiej.

Cel ćwiczenia:

Przedstawienie studentom sytuacji i przeszkód, jakie mogą napotkać rozpoczynając pracę zawodową.

Potrzebne materiały:

Tablica i mazak dla trenera, załącznik 4 dla studentów.

Przebieg ćwiczenia:

Ćwiczenie należy rozpocząć od przedstawienia studentom scenariusza opisanego w załączniku do zadania. Następnie prowadzący może zaproponować studentom przeprowadzenie burzy mózgów na temat działań, jakie można podjąć, aby zmienić nastawienie szkoły. Trener zapisuje na tablicy zgłaszane przez studentów propozycje.

Podsumowanie:

Trener powinien moderować dyskusję, zadając studentom pytania:

1. Jakie działania powinien podjąć student?
2. Jakich argumentów powinien użyć i komu je przedstawić?
3. Czy sam może zgłosić szkołę i zmotywować uczniów do uczestnictwa, na przykład w programie eTwinning?

Kiedy wszystkie pomysły zostaną zapisane, trener wspólnie z grupą może zastanowić się, które propozycje są najbardziej realne i mogą rzeczywiście wpłynąć na zmianę postaw nauczycieli i dyrektora szkoły. Na zakończenie trener może zapytać studentów: czy jeden nauczyciel jest w stanie zmienić podejście szkoły i panujące w niej podejście do systemu nauczania?

Ćwiczenie 2

W rozdziale czwartym części szkoleniowej przedstawiono krótką charakterystykę europejskich programów wymiany uczniów (w tym: Erasmus, Comenius) jako form edukacji, które wspierają rozwój młodzieży.

Cel ćwiczenia:

Poznanie opinii studentów na temat wymienionych programów (szczególnie osób, które w nich uczestniczyły), ich zalet i cech wspólnych.

Potrzebne materiały:

Tablica i mazak dla trenera.

Przebieg ćwiczenia:

Na początku trener pyta uczestników, czy są wśród nich osoby, które brały udział w programie Comenius (lub czy znają takie osoby) bądź czy uczestniczyły lub mają zamiar uczestniczyć w programie Erasmus. Następnie prowadzący zajęcia dzieli grupę na dwa zespoły. Zadaniem zespołu pierwszego jest przedstawienie korzyści wynikających z wymiany w ramach programu Comenius (osoby uczestniczące w tym programie powinny znaleźć się w tym zespole), drugi zespół przedstawia korzyści płynące dla studentów uczestniczących w programie Erasmus. Po około 10 minutach dyskusji prowadzonej w grupach studenci przedstawiają wyniki pracy. Trener zapisuje je na tablicy w formie tabeli:

Program	Korzyści dla ucznia (studenta) wynikające z uczestniczenia w programie
Comenius	
Erasmus	

Podsumowanie:

Po przedstawieniu wyników pracy i zapisaniu ich w tabeli prowadzący zajęcia zadaje studentom dodatkowe pytania:

1. Czy zauważyli wspólne korzyści uczestniczenia w tych programach, mimo że każdy z nich skierowany jest do innej grupy odbiorców?
2. Czy uczniowie i studenci chcą uczestniczyć w tego typu programach? Od czego to zależy?

Ćwiczenia testowe

Ćwiczenie 3

1. Wymień zalety przystąpienia do programu eTwinning z punktu widzenia:
  - a) ucznia,
  - b) nauczyciela,
  - c) szkoły.

Ćwiczenie 4

Test jednokrotnego wyboru:

1. Osobą, która w programie eTwinning może zgłosić projekt do konkursu, jest:
  - a) tylko nauczyciel,
  - b) nauczyciel lub dyrektor,
  - c) nauczyciel, dyrektor lub bibliotekarz.
2. Polska jest stroną zarządzającą w programach współpracy transgranicznej:
  - a) Południowy Bałtyk (Polska – Szwecja – Dania – Litwa – Niemcy); Polska – Republika Słowacka; Polska (woj. lubuskie) – Niemcy (Brandenburgia).
  - b) Południowy Bałtyk (Polska – Szwecja – Dania – Litwa – Niemcy); Polska – Republika Czeska; Polska (woj. dolnośląskie i lubuskie) – Niemcy (Saksonia).
  - c) Południowy Bałtyk (Polska – Szwecja – Dania – Litwa – Niemcy); Polska – Republika Słowacka; Polska (woj. zachodniopomorskie) – Niemcy (Mecklemburgia/Pomorze Przednie – Brandenburgia).
3. Programy transgraniczne są wdrażane w regionach usytuowanych:
  - a) wzdłuż wewnętrznych granic lądowych UE oraz w oddzielonych od siebie o minimum 150 km obszarach nadmorskich;
  - b) wzdłuż wewnętrznych, a czasami również zewnętrznych granic lądowych UE oraz w oddzielonych od siebie o minimum 150 km obszarach nadmorskich;
  - c) wzdłuż wewnętrznych, a czasami również zewnętrznych granic lądowych UE oraz w oddzielonych od siebie o maksimum 150 km obszarach nadmorskich.
4. Ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) nie jest finansowany:
  - a) Program Współpracy Transgranicznej,
  - b) Program Operacyjny Kapitał Ludzki,
  - c) Regionalny Program Operacyjny.
5. Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO) w Polsce utworzono:
  - a) 14,
  - b) 16,
  - c) 21.
6. W Partnerskim Projekcie Szkół Programu Comenius uczestniczy:
  - a) 29 krajów,
  - b) 31 krajów,
  - c) 33 kraje.
7. Programy: Erasmus i Comenius były częścią programu Socrates w latach:
  - a) 1997–2005,
  - b) 1997–2007,
  - c) 1997–2009.

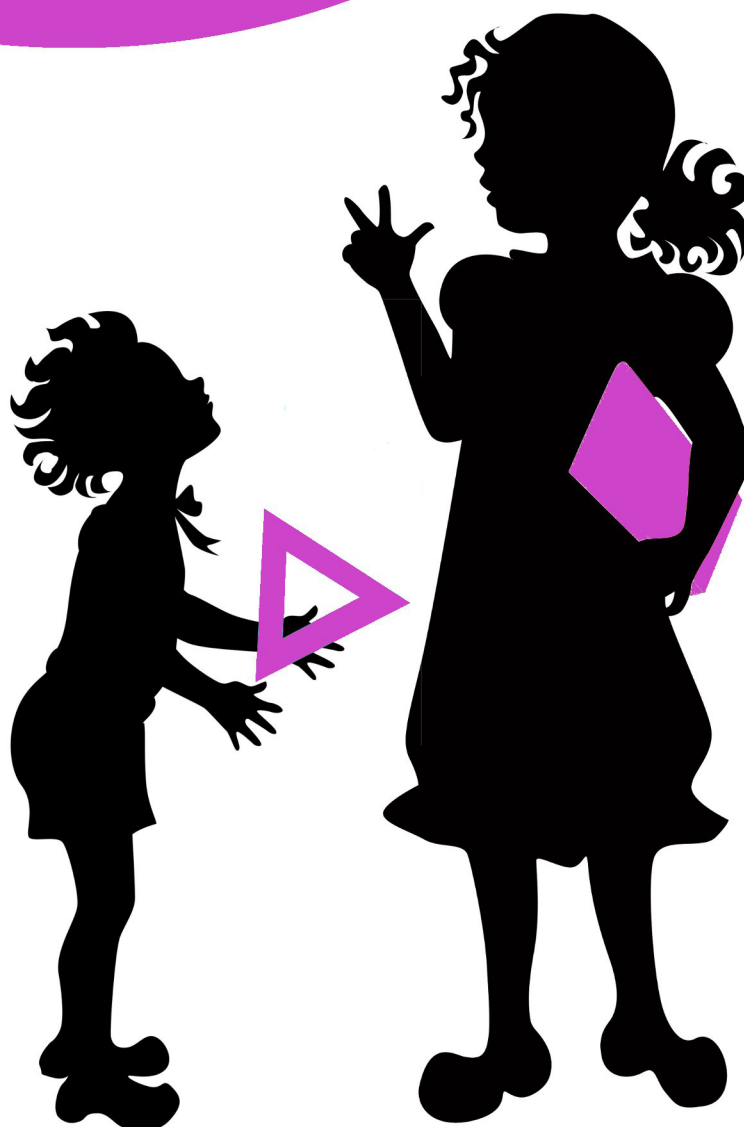
Ćwiczenie 5

Oznacz literą „P” zdania prawdziwe, a literą „F” – fałszywe. W zdaniach fałszywych wskaż błąd.

1. eTwinning to unijny program edukacyjny realizowany za pomocą technologii ITC.
2. Program Współpracy Transgranicznej jest finansowany przez Europejski Fundusz Społeczny.
3. Głównym celem RPO jest poprawa konkurencyjności regionów oraz zwiększenie spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej województw.
4. Szkoły wyższe prowadzące wymiany uczniów w ramach programu Erasmus muszą posiadać Kartę Uczelni Erasmusa.
5. W Programie Erasmus Polska bierze udział od 1987 roku.

5. Awans zawodowy nauczyciela

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ćwiczenie 1

Każdy nauczyciel powinien wiedzieć, jakie działania może podjąć, aby móc jak najefektywniej rozwijać się zawodowo. Ćwiczenie to pomoże uczestnikom warsztatów znaleźć odpowiedź na pytanie – co zrobić, aby w przyszłej pracy nauczyciela rozwijać swoje kompetencje zawodowe.

Cel ćwiczenia:

Określenie działań wpływających na rozwój młodego nauczyciela.

Potrzebne materiały:

Czyste kartki, długopisy.

Przebieg ćwiczenia:

Trener prosi uczestników warsztatów o dobranie się w dwuosobowe zespoły, a następnie prosi, aby każda z osób wyobraziła sobie siebie w roli stażysty. Zadaje przykładowe pytania całej grupie i poleca, by uczestnicy zapisali wszystkie swoje propozycje na kartkach:

1. Jakie czynności wpływają na rozwój kompetencji zawodowych młodego nauczyciela?
2. W jaki sposób on sam może się rozwijać?

Po uprzedniej wymianie informacji z partnerem wszyscy zapisują na kartkach swoje propozycje. Następnie trener prosi, aby duety połączyły się w liczniejsze zespoły (technika śnieżnej kuli) w celu kolejnej wymiany propozycji.

Podsumowanie:

Ćwiczenie to stanowi bazę dla kolejnego zadania, które należy wykonać dopiero po tym, jak uczestnicy zajęć uświadomią sobie istotę systemu awansu zawodowego.

Ćwiczenie 2

Każdy nauczyciel rozpoczyna swoją karierę zawodową w szkole jako stażysta, powinien zatem wiedzieć, co może zrobić, aby rozwijać swoje kompetencje. Przydatne do tego może okazać się sporządzenie planu rozwoju zawodowego nauczyciela stażysty, który uczestnicy sporządzą w tym ćwiczeniu.

Cele ćwiczenia:

Próba stworzenia fragmentu planu rozwoju zawodowego nauczyciela stażysty.

Potrzebne materiały:

Czyste kartki, długopisy, załącznik 5.

Przebieg ćwiczenia:

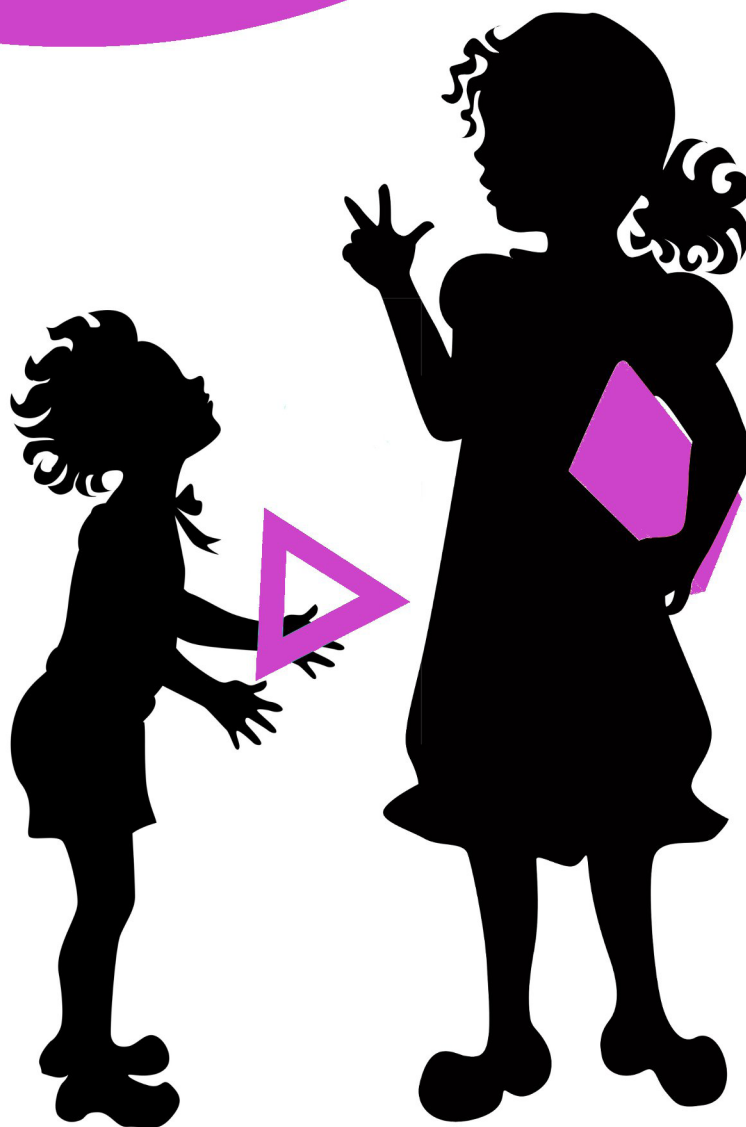
Współpracując w czteroosobowych zespołach uczestnicy warsztatów wypełniają poszczególne rubryki w przykładowej tabeli planu rozwoju zawodowego (można wykorzystać propozycje opracowane podczas realizacji ćwiczenia 1) i zastanawiają się nad celowością zadań, które planują dla nauczyciela stażysty – ich formą, terminami, potrzebą nawiązania współpracy z kolegami lub opiekunem stażu.

Podsumowanie:

Po upływie określonego czasu następuje prezentacja efektów pracy grup. Liderzy omawiają swoje propozycje i uzasadniają ich wpływ na podnoszenie efektów pracy nauczyciela, doskonalenie warsztatu zawodowego, rozwój osobowy stażysty.

6. Wypalenie zawodowe

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ćwiczenie 1

Wypalenie zawodowe jest zjawiskiem często występującym w pracy nauczyciela. Mimo że jest to proces długotrwały, narastający stopniowo i dotyczący osób mających już spory staż pracy, to jednak pierwsze symptomy mogą pojawić się już na początku pracy w szkole – dlatego tak ważne jest zaznajomienie przyszłych nauczycieli z tematyką wypalenia zawodowego. Ćwiczenie to polega na ustaleniu przyczyn i sposobów zapobiegania objawom wypalenia zawodowego. Należy pamiętać, że przedstawione w części szkoleniowej symptomy mogą występować z różnym natężeniem. Dopiero ich powtarzalność i utrzymywanie się przez dłuższy czas może świadczyć o wystąpieniu tego negatywnego zjawiska.

Cele ćwiczenia:

Uświadomienie studentom znaczenia i konsekwencji płynących z wystąpienia zjawiska wypalenia zawodowego, a także próba ustalenia przyczyn ich występowania i sposobów zapobiegania im.

Potrzebne materiały:

Kartki i długopisy dla uczestników, mazak i tablica dla trenera, załącznik 6 – karty do losowania dla uczestników, zawierające przykłady symptomów wypalenia zawodowego.

Przebieg ćwiczenia:

Trener dzieli grupę na cztery zespoły. Każdy z nich losuje przykładowe symptomy wypalenia zawodowego, a następnie zastanawia się:

1. Jakie mogą być ich przyczyny?
2. Jak im skutecznie zapobiegać?

Zespoły zapisują odpowiedzi na kartkach, a następnie prezentują je na forum grupy. Trener powinien zapisać na tablicy rezultaty w formie tabeli, aby zadanie było czytelne dla wszystkich uczestników.

Lp.	Symptomy (objawy)	Przyczyny	Zapobieganie (przeciwdziałanie)
1	Narastające zmęczenie, niechęć i apatia		
2	Poczucie gniewu, złości i ogólna irytacja		
3	Brak zainteresowania pracą, uczucie znudzenia i rozczarowania zawodem		
4	Wycofywanie się, wykazywanie pozorowanej aktywności, powolne izolowanie się		

Podsumowanie:

Na koniec zespoły oceniają trafność i skuteczność zaproponowanych sposobów zapobiegających wystąpieniu objawów wypalenia zawodowego. Trener pyta studentów, jakie konsekwencje niesie za sobą wystąpienie zjawiska wypalenia zawodowego u nauczyciela?

Ćwiczenie 2

Stres to zjawisko, które towarzyszy człowiekowi przez całe życie. Jest on wszechobecny w codziennym życiu: w domu, w pracy. Nauczyciele są grupą zawodową szczególnie narażoną na stres, między innymi ze względu na: ciągły hałas w klasie i na korytarzach, dużą liczbę obowiązków, przeciążenie i wydłużony czas pracy, ciągły pośpiech i krótkie terminy realizacji zadań, sytuacje konfliktowe z innymi nauczycielami lub dyrekcją, brak współpracy ze strony uczniów i ich nieodpowiednie zachowanie, ciągłe zmiany w systemie oświaty, brak odpowiednich sprzętów i niedostatecznie wyposażone szkoły, nierealne oczekiwania ze strony rodziców lub administracji szkolnej oraz niski prestiż społeczny zawodu nauczyciela. Długotrwałe obciążenie psychofizyczne i towarzyszący temu stres niejednokrotnie przyczyniają się do wystąpienia u nich zjawiska wypalenia zawodowego. Warto zatem zastanowić się, w jaki sposób można radzić sobie ze stresem, czy można się na niego uodpornić i jak niwelować jego szkodliwe skutki.

Cele ćwiczenia:

Poznanie sposobów radzenia sobie ze stresem (na podstawie doświadczeń studentów), przedstawienie i przećwiczenie dwóch prostych technik relaksacyjnych (kontrola oddechu i wizualizacja), które nauczyciel może wykorzystać zarówno w swojej pracy zawodowej, jak i w codziennym życiu.

Potrzebne materiały:

Brak.

Przebieg ćwiczenia:

Ćwiczenie składa się z dwóch etapów: Na początku trener zadaje studentom pytanie, w jaki sposób radzą sobie ze stresem w życiu codziennym: jak rozładowują napięcie i co robią w sytuacji stresowej. Każdy student powinien odpowiedzieć na to pytanie. Podsumowaniem tego etapu może być dyskusja na temat tego, czy przedstawione propozycje radzenia sobie ze stresem można wykorzystać w przyszłej pracy w szkole. Dodatkowe pytanie do studentów: czy można się uodpornić na stres?

Na drugim etapie trener przedstawia uczestnikom zajęć dwa proste ćwiczenia relaksacyjne, które mogą im pomóc zwalczać stres zarówno w życiu codziennym, jak i w późniejszej pracy zawodowej. Każde z ćwiczeń można wykonywać o każdej porze (nawet w przerwie między lekcjami). Należy znaleźć jedynie odpowiednie miejsce.

Zadanie 1. Technika oddychania przeponą, czyli sposób na wyciszenie

W sytuacji stresowej oddech staje się płytki i szybki, dlatego mózg nie jest odpowiednio dotleniony. Można jednak sobie z tym poradzić poprzez wyciszenie organizmu, pogłębienie i uspokojenie oddechu. Zadaniem trenera jest również wyjaśnienie, na czym polega oddychanie przeponą (podczas wdechu brzuch powinien się podnosić, a podczas wydechu – opadać). Warto to pokazać.

Wykonanie ćwiczenia:

Trener prosi uczestników o przyjęcie wygodnej pozycji siedzącej, rozluźnienie ciała i zamknięcie oczu. Głęboki, powolny wdech należy wykonać nosem, wydech – ustami. Powietrze powinno być wypuszczane powoli. Następnie należy odczekać 1–2 sekundy i powtórzyć tę czynność pięć razy. Podczas wykonywania ćwiczenia należy starać się oddychać przeponą. Ważne, aby wdechy i wydechy wykonywać powoli. Szybkie wykonanie ćwiczenia może spowodować chwilowe zawroty głowy.

Zadanie 2. Technika relaksacyjna – wizualizacja

Używanie wyobraźni jest niewątpliwie metodą redukcji stresu poprzez kreowanie miejsc lub scen, które nas odprężają. Wizualizacja ma na celu odprężenie i złagodzenie napięcia mięśniowego, powstałego na skutek stresu.

Wykonanie ćwiczenia:

Trener ponownie prosi uczestników o przyjęcie wygodnej pozycji siedzącej, rozluźnienie ciała i zamknięcie oczu. Następnie prosi studentów o to, aby wyobrazili sobie, że są w miejscu, w którym czują się dobrze i bezpiecznie. Może to być plaża, morze, las, góry, łąka czy wyspa. Uczestnicy powinni oczami wyobraźni rozejrzeć się dookoła, patrzeć, co się wokół nich dzieje i wsłuchiwać się w otoczenie. Temu wszystkiemu powinno towarzyszyć wyobrażenie uczucia ciepła promieni słonecznych i lekkich podmuchów wiatru. Trener prosi uczestników, aby pozostali w tym wykreowanym przez siebie świecie przez chwilę (przez około 2–3 minuty).

Podsumowanie:

Po zakończeniu ćwiczenia trener pyta uczestników:

1. Która z technik bardziej im się spodobała i dlaczego?
2. Czy w trakcie ćwiczeń poczuli ogólne uspokojenie i wyciszenie?
3. Czy zaproponowane techniki mogą się sprawdzić w pracy nauczyciela?
4. Czy znają inne techniki relaksacyjne?

Ćwiczenia testowe

Ćwiczenie 3

Wymień fizyczne, behawioralne i psychologiczne objawy (symptomy) wypalenia zawodowego.

Ćwiczenie 4

Wskaż 10 zawodów najbardziej narażonych na wystąpienie zjawiska wypalenia zawodowego.

Ćwiczenie 5

Wymień pięć faz wypalenia zawodowego i zaproponuj dla każdej z nich formę pomocy.

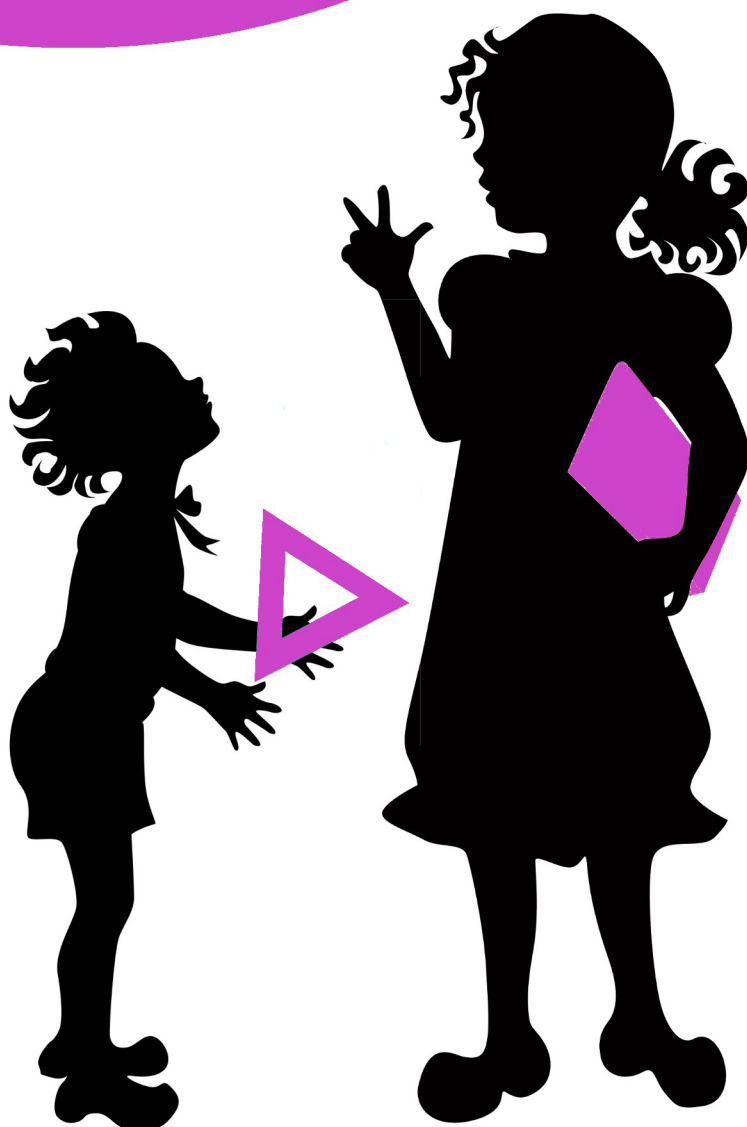
Ćwiczenie 6

Oznacz literą „P” zdania prawdziwe, a literą „F” – fałszywe. W zdaniach fałszywych wskaż błąd.

1. Wypalenie zawodowe oznacza wyczerpanie tylko siły fizycznej.
2. Poczucie bezradności i bezwartościowości jest objawem wypalenia zawodowego.
3. Zwiększone spożywanie alkoholu związane z występującymi w pracy problemami może być objawem wypalenia zawodowego.
4. Wypaleniu zawodowemu nie można zapobiec.
5. Problem wypalenia zawodowego może dotknąć każdego człowieka na każdym stanowisku, jednak najczęściej dotyczy on zawodów, w których relacje międzyludzkie są podstawą wykonywanej pracy.

7. Zatrudnienie nauczyciela

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ćwiczenie 1

Prawa i obowiązki nauczyciela wynikają z zawieranych umów, statutu szkoły lub Kodeksu pracy. Nauczyciel jest przede wszystkim zobowiązany realizować podstawowe funkcje szkoły (dydaktyczną, opiekuńczą i wychowawczą) oraz zadania wynikające z zajmowanego stanowiska. Celem jego pracy jest wspieranie i stymulowanie rozwoju ucznia oraz dążenie do rozwoju własnego. Do obowiązków nauczyciela zaliczamy również obiektywne i sprawiedliwe traktowanie uczniów oraz rozwiązywanie pojawiających się w szkole konfliktów między różnymi uczestnikami środowiska szkolnego (uczeń – uczeń, uczeń – nauczyciel).

Cele ćwiczenia:

Zapoznanie studentów z pojawiającymi się w szkole typowymi sytuacjami konfliktowymi, ich analiza oraz zaproponowanie sposobu ich rozwiązania.

Potrzebne materiały:

Kartki papieru i długopisy dla uczestników, tablica i mazak dla trenera.

Przebieg ćwiczenia:

Ćwiczenie składa się z dwóch części: W części pierwszej trener dzieli grupę na dwa zespoły.

Pierwszy zespół przygotowuje trzy krótkie opisy sytuacji konfliktowej, które mogą mieć miejsce w szkole podstawowej, w relacjach uczeń – uczeń.

Drugi zespół przygotowuje trzy krótkie opisy sytuacji konfliktowej, która może wystąpić w szkole podstawowej, w relacjach uczeń – nauczyciel.

Przykłady powinny opierać się na własnych doświadczeniach szkolnych i sytuacji konfliktowych, z jakimi zetknęli się uczestnicy zajęć w czasie edukacji w szkole podstawowej. Po upływie 8–10 minut, każdy z zespołów zapisuje swoje propozycje na kartkach i prezentuje je na forum grupy.

W części drugiej trener prosi uczestników zespołu pierwszego o zaproponowanie rozwiązań sytuacji konfliktowych przedstawionych przez zespół drugi i odwrotnie. Sposób rozwiązania konfliktu powinni również zaprezentować przedstawiciele zespołów, którzy opracowali opisy sytuacji konfliktowych (jeśli zostały one oparte na podstawie własnych doświadczeń, powinni podać rzeczywiście zastosowane rozwiązania). Warto na koniec porównać zaproponowane rozwiązania sytuacji konfliktowych.

Podsumowanie:

Po zakończeniu ćwiczenia trener zadaje uczestnikom następujące pytania:

1. Który sposób rozwiązania sytuacji konfliktowych jest lepszy i dlaczego?
2. Jakie cechy charakteru powinien posiadać nauczyciel, aby móc skutecznie radzić sobie z występującymi w szkole konfliktami?
3. Jakie konsekwencje niesie za sobą zignorowanie przez nauczyciela konfliktów pojawiających się w klasie?

Ćwiczenie 2

Do podstawowych obowiązków nauczyciela należy ponoszenie odpowiedzialności za zdrowie i bezpieczeństwo uczniów od momentu ich przyścia do szkoły do momentu wyjścia (w trakcie zajęć, przerw międzylekcyjnych, zaaranżowanych przez szkołę imprez), a także w trakcie zorganizowanych wyjść poza szkołę i wycieczek szkolnych. Za niedopełnienie tego obowiązku grozi nauczycielowi odpowiedzialność służbowa, karna lub cywilna. Mimo że szkoła zdaje się być jednym z najbezpieczniejszych miejsc dla dzieci ze względu na stały nadzór i opiekę wyspecjalizowanej kadry pedagogicznej, to jednak występuje w niej wiele zagrożeń.

Cel ćwiczenia:

Zapoznanie studentów z zagrożeniami, jakie mogą spotkać ucznia w szkole (podstawowej i gimnazjum) i sposobami zapobiegania im.

Potrzebne materiały:

Tablica i mazak dla trenera.

Przebieg ćwiczenia:

Trener proponuje studentom przeprowadzenie dyskusji w dwuosobowych zespołach, a następnie wspólnej rozmowy na temat zagrożeń, jakie mogą wystąpić w szkole podstawowej i gimnazjum. Prowadzący zapisuje zgłaszane pomysły na tablicy. Następnie pyta uczestników zajęć:

1. Czy zagrożeniom tym można jakoś przeciwdziałać?
2. Jeśli takie problemy już się pojawiły, co należy zrobić i jakie działania podjąć, aby skutecznie pomóc uczniom i nie dopuścić do wystąpienia podobnych sytuacji w przyszłości?

Podsumowanie:

Prowadzący powinien skłonić uczestników zajęć do refleksji na temat konsekwencji płynących z ignorowania przez nauczyciela zagrożeń pojawiających się w szkole. Powinien też zadać im dodatkowe pytanie: czy stosowanie kar za nieprzestrzeganie przez uczniów zasad bezpieczeństwa panujących w szkole jest skutecznym sposobem eliminowania ryzyka wystąpienia omówionych zagrożeń w przyszłości?

Ćwiczenie 3

W dobie Internetu i uczestnictwa szkół w różnych programach edukacyjnych (np. eTwinningu) niezwykle ważne jest tak zwane bezpieczeństwo w sieci. Uczniowie korzystający z Internetu w ramach zajęć lekcyjnych, prac domowych lub realizowanych projektów powinni znać podstawowe zasady bezpieczeństwa. Zadaniem nauczyciela jest przekazanie tych zasad uczniom i uświadomienie im zagrożeń płynących z niewłaściwego i bezmyślnego korzystania z Internetu.

Cel ćwiczenia:

Przygotowanie przyszłych nauczycieli do rozmów z przedszkolakami oraz dziećmi ze szkół podstawowych i gimnazjalnych na temat bezpieczeństwa w sieci, opracowanie zasad (kodeksu) bezpiecznego korzystania z Internetu w szkole i w domu.

Potrzebne materiały:

Kartki i długopisy dla studentów; cztery arkusze papieru formatu A0 lub A1 i kolorowe mazaki dla studentów, tablica i mazak dla trenera.

Przebieg ćwiczenia:

Na początku zajęć prowadzący wyjaśnia studentom, że jako nauczyciele i wychowawcy, będą musieli przygotowywać swoich uczniów do właściwego i bezpiecznego korzystania z Internetu. Następnie informuje ich, że przygotowane ćwiczenie składa się z dwóch części:

W części pierwszej trener proponuje studentom przeprowadzenie burzy mózgów i podanie zagrożeń związanych z korzystaniem przez uczniów szkoły podstawowej z Internetu (w ramach zajęć lekcyjnych, prac domowych lub realizowanych projektów). Zaproponowane odpowiedzi zapisuje na tablicy.

W części drugiej trener dzieli grupę na cztery zespoły.

Każdy zespół otrzymuje kartki papieru, długopisy, arkusz formatu A0 lub A1 i kolorowe mazaki. Zadaniem zespołów jest opracowanie kodeksu na temat: „Zasady bezpiecznego korzystania z Internetu”. Zasady te powinny uwzględniać wymienione w części pierwszej zagrożenia. Każda grupa zapisuje swoje propozycje na kartkach papieru, a następnie przygotowuje plakat. Opracowany kodeks powinien zawierać minimum sześć haseł przewodnich i krótki opis (jedno zdanie), zaczynający się od słów: „Pamiętaj o tym, że...”, „Jeśli nie musisz...”, „Nie zapominaj...”, „Nie ufaj...”, „Ufaj...”, „Wystrzegaj się...”, „Używaj...” itp.

Podsumowanie:

Po zakończeniu pracy wszystkie zespoły prezentują swoje plakaty i zawieszają je w widocznym miejscu. Następnie grupa omawia z trenerem wszystkie propozycje, zastanawiając się nad skutecznością zaproponowanych zasad bezpiecznego korzystania z Internetu.

Ćwiczenia testowe

Ćwiczenie 4

Test jednokrotnego wyboru:

1. Umowa o pracę z nauczycielem kontraktowym zawierana jest:
  - a) zawsze na czas określony,

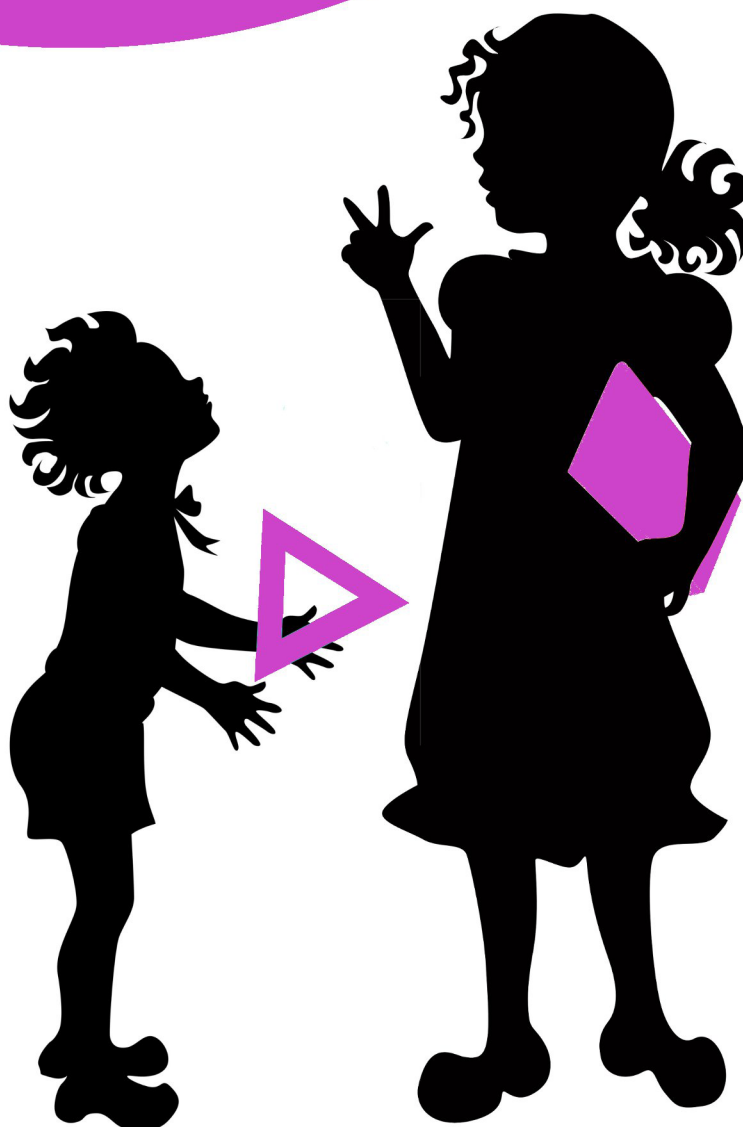
- b) zawsze na czas nieokreślony,
  - c) na czas nieokreślony, za wyjątkiem przypadków opisanych w Karcie Nauczyciela (art. 10 ust. 7 ustawy).
2. Regulacje dotyczące odpowiedzialności nauczyciela za zdrowie i życie uczniów są w szczególności zawarte w:
- a) Ustawie z dnia 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela;
  - b) Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 roku w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach;
  - c) Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 roku w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. 2002 Nr 15, poz. 142 z późn. zm.).
3. Regulacje dotyczące urlopów przysługujących nauczycielom zawarte są w:
- a) Ustawie z dnia 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela;
  - b) Ustawie z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty;
  - c) Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.
4. Nauczycielowi zatrudnionemu w szkole, w której nie są przewidziane ferie szkolne, przysługuje urlop wypoczynkowy w wymiarze:
- a) 29 dni,
  - b) 32 dni,
  - c) 35 dni.
5. W statucie szkoły / zarządzeniu dyrektora powinny być zamieszczone informacje dotyczące m.in.:
- a) harmonogramu dyżurów,
  - b) okoliczności opuszczenia klasy przez ucznia lub nauczyciela,
  - c) odpowiedzi a i b są prawidłowe.

Ćwiczenie 5

Wymień 7–8 najważniejszych obowiązków nauczyciela.

8. Programy szkolne - konstrukcja, uczestnictwo, możliwość wdrożenia

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ćwiczenie 1

Ważne jest, aby dzieci nie tylko w domu, ale i w szkole zdrowo się odżywiały. Ćwiczenie to pomoże zainspirować przyszłych nauczycieli do wdrożenia w szkołach programu promującego zdrowy styl życia uczniów.

Cele ćwiczenia:

Poznanie i wykorzystanie sposobów na aktywizację uczniów i zmotywowanie ich do przestrzegania zasad programów edukacyjnych, które wdrożyła szkoła, w tym programu „Szkoła Promująca Zdrowie”.

Potrzebne materiały:

Kartki i długopisy, trzy arkusze papieru w formacie A0 lub A1 i kolorowe mazaki dla studentów oraz załącznik 7.

Przebieg ćwiczenia:

Ćwiczenie należy zacząć od przedstawienia uczestnikom scenariusza opisanego w załączniku 7. Następnie trener informuje ich, że zadanie składa się z dwóch części: w części pierwszej należy przeprowadzić ze studentami rozmowę dotyczącą zasad zdrowego trybu życia i jego wpływu na organizm człowieka. W części drugiej trener dzieli grupę na trzy zespoły. Następnie zadaje uczestnikom pytanie: co może zrobić nauczyciel, aby kontynuować program „Szkoła Promująca Zdrowie” i zachęcić uczniów do prowadzenia zdrowego trybu życia?

Niewątpliwie pierwszym krokiem jest przypomnienie i uświadomienie uczniom korzyści płynących ze zdrowego odżywiania się. W związku z tym ważne jest przeprowadzenie rozmów z uczniami, a także przygotowanie plakatów i rozwieszenie ich w salach lekcyjnych i na korytarzach. Zadaniem studentów jest przygotowanie takiego plakatu. Należy pamiętać, że plakaty mają być tak sformułowane, aby przemawiały do uczniów i uświadomiły im korzyści płynące ze zdrowego trybu życia.

Podsumowanie:

Po zakończeniu pracy wszystkie zespoły prezentują swoje plakaty i zawieszają je w widocznym miejscu. Grupa ocenia, który plakat najbardziej do nich przemawia i uzasadnia swój wybór.

Ćwiczenie 2

Celem programu „Szkoła bez przemocy” jest przede wszystkim uświadomienie uczniom i nauczycielom istoty problemu, jakim jest agresja i przemoc w szkole. W ramach tego programu nauczyciele poznają sposoby przeciwdziałania temu zjawisku i metody walki z przemocą w szkole. Ćwiczenie to polega na uwrażliwieniu przyszłych nauczycieli na ist-

niejący w wielu szkołach problem przemocy oraz pobudzenie ich wyobraźni i kreatywności podczas tworzenia ankiet dla uczniów.

Cele ćwiczenia:

Uświadomienie przyszłym nauczycielom skali zjawiska, jakim jest agresja i przemoc w szkole, a także pobudzenie ich kreatywności poprzez tworzenie ankiety dla uczniów.

Potrzebne materiały:

Tablica i mazak dla trenera.

Przebieg ćwiczenia:

Prowadzący zajęcia, omawiając problem przemocy w szkole, zwraca szczególną uwagę na znaczenie wczesnego zdiagnozowania takiego problemu przez nauczyciela. Jednym z narzędzi, które może pomóc nauczycielowi w określeniu skali zjawiska przemocy i agresji w szkole, jest wypełniona przez uczniów ankieta. Zadaniem studentów jest opracowanie takiej ankiety. Uczestnicy na forum grupy podają propozycje pytań. Trener zapisuje wszystkie pomysły na tablicy. Następnie prowadzący wraz ze studentami tworzy ostateczną wersję ankiety, zawierającą 10–12 pytań. Ankieta kierowana jest do uczniów szkoły podstawowej.

Podsumowanie:

Ankieta powinna zostać przeanalizowana pod kątem czytelności i trafności pytań oraz sposobu ich sformułowania. Trener omawia również ze studentami sposób i warunki jej przeprowadzenia:

1. miejsce (na zebraniach, na lekcjach, w domu itp.);
2. wiek uczniów (które klasy powinny wziąć w niej udział);
3. dane uczniów (ankieta imienna czy anonimowa).

Przy projektowaniu ankiety należy pamiętać, że zebrane informacje zwrotne powinny być jak najbardziej wiarygodne, ponieważ tylko wtedy nauczyciel będzie w stanie określić skalę zjawiska przemocy i agresji w szkole.

Ćwiczenia testowe

Ćwiczenie 3

Uzupełnij lub dokończ zdania:

1. Akcja „Szkoła z klasą” powstała w ..... roku i prowadzona jest przez .....
2. Celem Programu „Szkoła z klasą 2.0” jest .....
3. Szkoła uczestnicząca w programie „Szkoła z klasą 2.0” uzyska certyfikat programu wtedy, gdy .....

4. Wprowadzenie w szkole programu „Szkoła Promująca Zdrowie” wymaga zaangażowania ze strony .....
5. SHE oznacza .....
6. Kryterium przyznania szkole uczestniczącej w programie „Szkoła Promująca Zdrowie” wojewódzkiego certyfikatu jest opracowanie raportu, który powinien zawierać .....
7. Do programu „Szkoła bez przemocy” mogą przystąpić .....
8. Kodeks „Szkoły bez przemocy” to zbiór .....
9. Organizowane przez konsultantów regionalnych miniwarsztaty w ramach programu „Szkoła bez przemocy” są skierowane do .....
i dotyczą .....

Ćwiczenie 4

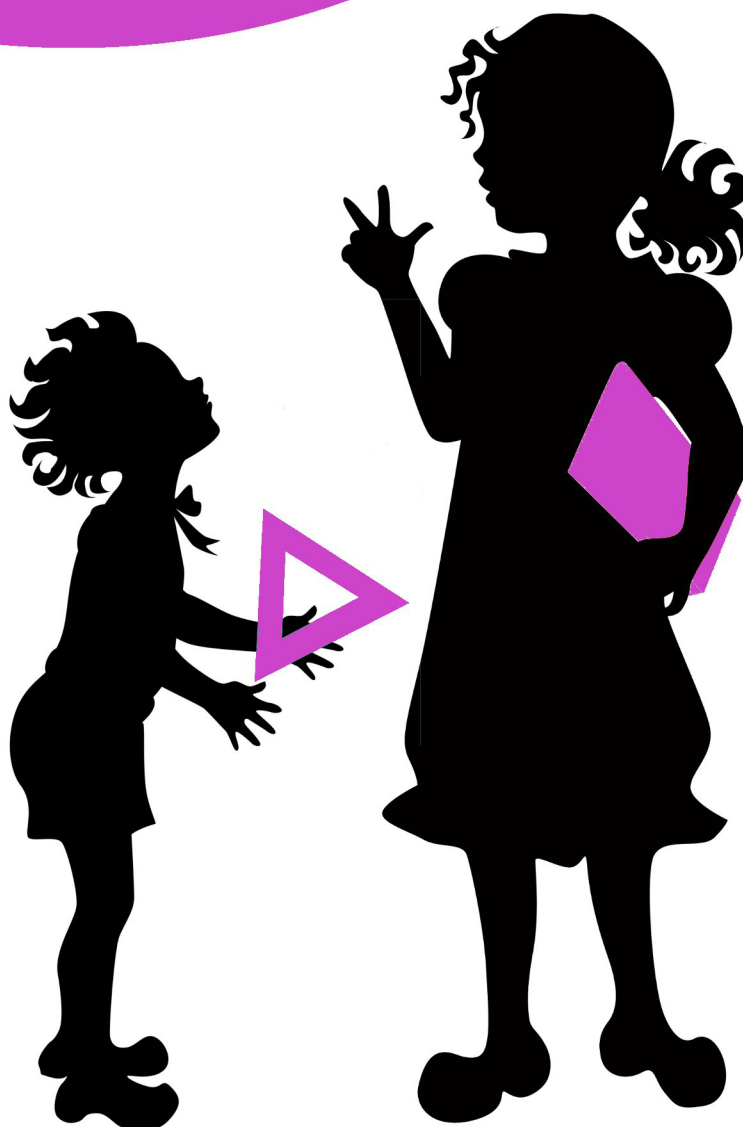
Podaj minimum pięć przykładów programów szkolnych (innych niż te podane w rozdziale piątym części szkoleniowej) lub zaproponuj własne pomysły na program szkolny.

9. Kompetencje nauczyciela XXI wieku

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ćwiczenie 1

W dobie rozwoju wielu reform oświatowych coraz więcej szkół opracowuje i wdraża różne programy edukacyjne. Ich celem jest rozwijanie umiejętności i zainteresowań uczniów, jak również promowanie szkoły i wzbogacanie oferty edukacyjnej o nowe i bardziej kreatywne metody nauczania. Programy te powinny być dostosowane do specyfiki środowisk, z których wywodzą się uczniowie, jak również do warunków dydaktycznych i kwalifikacji zawodowych nauczycieli. Skuteczność wprowadzanych programów zależy przede wszystkim od zaangażowania uczniów. Nauczyciel, jako osoba koordynująca i nadzorująca pracę uczniów w ramach realizacji określonych programów (projektów), powinien posiadać odpowiednią wiedzę oraz kwalifikacje zawodowe.

Cel ćwiczenia:

Wyodrębnienie cech osobowych i kompetencji nauczyciela, niezbędnych do prawidłowego i skutecznego wdrażania i realizowania programów edukacyjnych w szkole.

Potrzebne materiały:

Mazak i tablica dla trenera.

Przebieg ćwiczenia:

Trener rozpoczyna ćwiczenie od zdefiniowania pojęcia kompetencji nauczyciela. Następnie prosi studentów o zastanowienie się, jakie cechy osobowe i kompetencje powinien posiadać nauczyciel, aby skutecznie wdrażać i realizować programy edukacyjne w szkole. Każdy student powinien aktywnie uczestniczyć w zajęciach, dlatego prowadzący prosi każdego z osobna o przedstawienie rezultatów swoich przemyśleń na forum grupy i podanie 1–2 propozycji. Wszystkie odpowiedzi zostają zapisane na tablicy.

Podsumowanie:

Wypisane cechy osobowościowe i kompetencje powinny być omówione i przedyskutowane przez wszystkich uczestników zajęć. Trener może zadać studentom dodatkowe pytanie:

1. Czy możliwe jest posiadanie przez nauczyciela wszystkich wymienionych cech osobowych i kompetencji?
2. Trener proponuje także, aby każdy student po zajęciach wrócił wspomnieniami do poprzednich lat swojej edukacji i zastanowił się, którzy nauczyciele posiadali wyżej wymienione cechy i kompetencje oraz jakimi byli nauczycielami:
3. Lubianymi czy nie lubianymi?
4. Zaangażowanymi w swoją pracę, wykonującymi swój zawód z wielką pasją, zapałem, kreatywnością i innowacyjnością czy niezaangażowanymi, ograniczającymi się przede wszystkim do zrealizowania obowiązkowego programu nauczania?
5. Prowadzącymi lekcje w sposób zrozumiały i interesujący? Czy chętnie uczestniczyło się w tych zajęciach, czy wręcz przeciwnie: lekcje były nudne i nic z nich nie wyniosłem(-am)?

6. Motywującymi uczniów do uczestniczenia w różnych programach, projektach, pracach, czy też odnosiło się wrażenie, że uczestniczenie w tych programach było im zupełnie obojętne?
7. Czy dało się zauważyć, że ważny był dla nich rozwój zawodowy, ciągłe doskonalenie posiadanych umiejętności i kwalifikacji, poszerzanie wiedzy, czy może nie interesowało ich wcale kształcenie ustawiczne?

Ćwiczenie 2

Ciągły rozwój nauki oraz postęp techniczny i społeczny powoduje, że nauczyciele stale muszą się rozwijać. Niezbędne jest dostosowanie się do tych zmian poprzez zdobywanie nowych kwalifikacji i doskonalenie posiadanych umiejętności. Jest to możliwe dzięki tak zwanemu kształceniu ustawicznemu. W związku z wieloma interpretacjami tego pojęcia ważne jest poznanie opinii studentów na ten temat.

Cele ćwiczenia:

Próba sformułowania własnej definicji kształcenia ustawicznego przez uczestników zajęć, wyodrębnienie form i sposobów na uzupełnianie (aktualizowanie) wiedzy, podnoszenie kwalifikacji i doskonalenie umiejętności nauczycieli.

Potrzebne materiały:

Długopisy i kartki dla studentów, mazak i tablica dla trenera.

Przebieg ćwiczenia:

Na początku trener prosi, aby wstali studenci, którzy kształcenie ustawiczne rozumieją jako kształcenie przez całe życie (od momentu narodzin człowieka aż do jego śmierci). Osoby te tworzyć będą zespół nr 1. Pozostałe osoby – zespół nr 2.

Zadaniem zespołu pierwszego jest sformułowanie definicji kształcenia ustawicznego rozumianego jako kształcenie przez całe życie.

Zadaniem zespołu drugiego jest sformułowanie definicji kształcenia ustawicznego rozumianego jako kształcenie dalsze (po ukończeniu szkoły). Każdy zespół ma 5–8 minut na sformułowanie definicji. Następnym zadaniem poszczególnych zespołów jest wymienienie znanych im form i sposobów na uzupełnianie (aktualizowanie) wiedzy, podnoszenie kwalifikacji i doskonalenie umiejętności nauczycieli.

Podsumowanie:

Zespoły prezentują wyniki swojej pracy. Trener podejmuje z uczestnikami rozmowę na temat dostępności i skuteczności zaproponowanych metod i sposobów doskonalenia zawodowego nauczycieli w ramach kształcenia ustawicznego.

Następnie prowadzący zajęcia pyta studentów, czy według nich nauczyciele korzystają i aktywnie uczestniczą w dostępnych formach kształcenia ustawicznego? Studenci uzasadniają swoje odpowiedzi.

Ćwiczenie 3

Stereotypowe podejście do kobiety i mężczyzny oraz do wykonywanych przez nich zawodów jest charakterystyczne nie tylko dla społeczeństwa polskiego, ale również dla krajów Unii Europejskiej. Przypisywanie wykonywania określonych zawodów kobietom (pielęgniarka, księgowa, stewardessa, opiekunka) i mężczyznom (kierowca samochodu ciężarowego, spawacz) wynika ze stereotypowego podziału na role społeczne obu płci. Zawód nauczyciela chyba od zawsze postrzegany był jako typowo „kobięcy”.

Cele ćwiczenia:

Uświadomienie studentom potrzeby zatrudniania na stanowisku nauczyciela mężczyzn, odwołanie się do ich doświadczeń i przeprowadzenie ankiety na temat: „Nauczyciel – kobieta i mężczyzna” (załącznik 8).

Potrzebne materiały:

Tablica i mazak dla trenera, załącznik 8.

Przebieg ćwiczenia:

Trener informuje uczestników, że ćwiczenie składa się z dwóch części. W części pierwszej trener prosi uczestników, aby wrócili wspomnieniami do poprzednich lat swojej edukacji i zastanowił się nad: cechami, kompetencjami i kwalifikacjami nauczycieli (kobiet i mężczyzn) pracujących w tym zawodzie.

W części drugiej trener rozdaje każdemu uczestnikowi arkusz do wypełnienia (załącznik 8). Uczestnicy zajęć zaznaczają „x” w pozycji „nauczyciel – kobieta” lub „nauczyciel – mężczyzna”. Przy każdym określeniu należy zakreślić tylko jeden „x”, aczkolwiek dopuszczalne jest zaznaczenia „x” w obydwu rubrykach. Na koniec uczestnicy „zliczają” odpowiedzi i zapisują je w rubryce „SUMA”. Następnie trener zapisuje wyniki na tablicy w formie tabeli:

Określenia	nauczyciel – kobieta	nauczyciel – mężczyzna
Lp. 1 – 14	SUMA: ...+...+...+... =	SUMA: ...+...+...+... =

Podsumowanie:

Po zakończeniu ćwiczenia prowadzący podejmuje ze studentami dyskusję na temat przeprowadzonej ankiety. Pytania moderujące rozmowę:

1. Czy wyniki przeprowadzonej ankiety sugerują zatrudnienie w zawodzie nauczyciela tylko kobiet?
2. Czy mężczyźni są potrzebni w edukacji szkolnej? Dlaczego tak / dlaczego nie?
3. Jak można przeciwdziałać feminizacji zawodu nauczyciela?

Ćwiczenia testowe

Ćwiczenie 4

Podaj przynajmniej dwa dokumenty rządowe lub źródła prawa regulujące kwestie dotyczące kształcenia ustawicznego.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij lub dokończ zdania:

1. Marszałek województwa w porozumieniu z kuratorem oświaty jest podmiotem odpowiedzialnym za .....
(podaj system kształcenia ustawicznego).
2. Rozwiń skrót ECDL .....
3. Obecnie Certyfikat TELC można uzyskać z .....
języków i na ..... poziomach.
4. Według Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauk z dnia 3 lutego 2006 roku do pozaszkolnych form kształcenia zaliczamy:.....
.....
.....

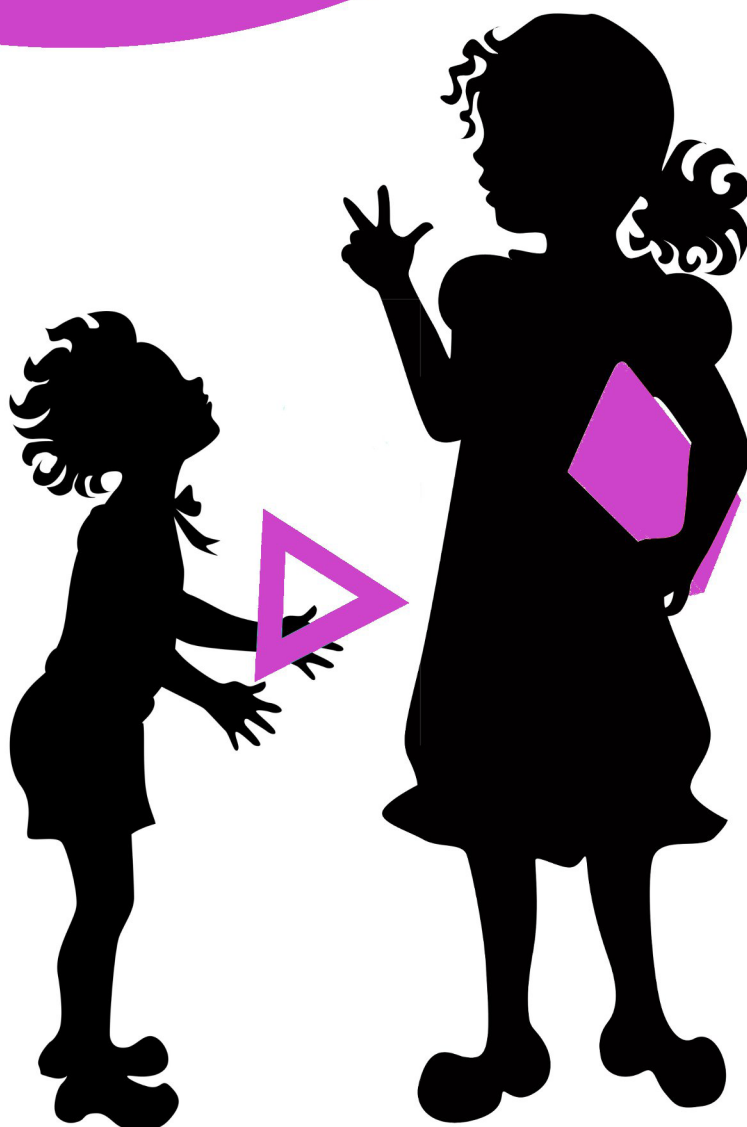
Ćwiczenie 6

Oznacz literą „P” zdania prawdziwe, a literą „F” fałszywe. W zdaniach fałszywych wskaż błąd.

1. Lokalne doradztwo programowo-metodyczne to systemy kształcenia ustawicznego w ramach doksztalcania i doskonalenia zawodowego nauczycieli.
2. e-Citizen i e-Guardian to programy realizowane w ramach systemu TELC.
3. Kształcenie permanentne nazywane jest również kształceniem poszkolnym.
4. Charakterystyczną cechą TELC jest porównywalność, oznaczająca możliwość porównania zdanego egzaminu z jednego języka obcego na danym poziomie do zdanego egzaminu z innego języka obcego na tym samym poziomie.

10. Odpowiedzi do ćwiczeń z części testowej

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1. Podstawy prawne funkcjonowania placówek oświatowych

Ćwiczenie 3

1. a
2. b
3. b
4. a
5. c
6. b

5. Współpraca szkoły w ramach programów Unii Europejskiej

Ćwiczenie 3

Korzyści dla ucznia:

1. wykorzystanie w programie narzędzi wzbudzających entuzjazm u uczniów (komputera, programów komputerowych, Internetu, aparatu cyfrowego, kamery, itp.);
2. większa tolerancja i otwartość na inne kultury;
3. nauka pracy w zespole;
4. rozwijanie cech osobowościowych: większa tolerancja, otwartość, pewność własnych możliwości;
5. doskonalenie znajomości języka obcego w praktyce.
6. Korzyści dla nauczyciela:
7. rozwijanie zainteresowań zawodowych nauczyciela poprzez możliwość realizacji tematu projektu zgodnego z programem nauczania danego przedmiotu lub z planem wychowawczym szkoły;
8. doskonalenie zawodowe nauczycieli poprzez liczne konferencje, seminaria, warsztaty krajowe i zagraniczne;
9. poznawanie metod pracy z uczniami w innych państwach UE;
10. wymiana materiałów dydaktycznych z innymi nauczycielami;
11. tworzenie projektów i czynne korzystanie z możliwości, jakie daje program eTwinning może przyczynić się do zdobywania kolejnych stopni awansu zawodowego;
12. doskonalenie znajomości języka obcego.

Korzyści dla szkoły:

1. promocja szkoły na poziomie lokalnym, krajowym a nawet europejskim;

2. ugruntowanie pozytywnego wizerunku szkoły (sukcesy we współpracy międzynarodowej);
3. wzbogacenie oferty edukacyjnej o nowe i bardziej kreatywne metody nauczania – taka szkoła jest chętniej wybierana przez uczniów.

Ćwiczenie 4

1. c
2. a
3. c
4. b
- 5 b
- 6 c
- 7 b

Ćwiczenie 5

1. F – program jest realizowany za pomocą technologii ICT (technologia informacyjno-komunikacyjna),
1. F – program finansowany jest przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
2. P,
3. P,
4. F – Polska bierze udział w Programie Erasmus od 1998 roku.

6. Wypalenie zawodowe

Ćwiczenie 3

Objawy fizyczne:

1. bóle głowy,
2. bezsenność,
3. podatność na zachorowania,
4. zmęczenie.

Objawy behawioralne (związane z zachowaniem i postawą):

1. przedmiotowe traktowanie uczniów,
2. brak inicjatywy w pracy,

3. izolowanie się,
4. okazywanie złości,
5. brak koncentracji i zdolności słuchania,
6. okazywanie pozornej aktywności,
7. unikanie rozmów i dyskusji o pracy zawodowej ze znajomymi.

Objawy psychologiczne (związane z odczuciami):

1. uczucie zniechęcenia,
2. uczucie przygnębienia,
3. uczucie znudzenia,
4. uczucie rozdrażnienia,
5. uczucie gniewu,
6. poczucie krzywdy i niepowodzenia.

Ćwiczenie 4

1. Nauczyciel; 2. pielęgniarka; 3. lekarz; 4. pedagog; 5. terapeuta; 6. doradca personalny;
7. menadżer; 8. psycholog; 9. pracownik socjalny; 10. kurator sądowy; 11. policjant.

Ćwiczenie 5

Faza 1: zafascynowanie.

W fazie 1 wiele zależy od nauczyciela. Powinien on zmienić wyidealizowane podejście do nauczania, nierealistyczne oczekiwania względem pracy i zaakceptować naturalne przeciwności występujące w zawodzie nauczyciela. Ważne jest też uświadomienie sobie zjawiska, jakim jest wypalenie zawodowe – jego symptomów i konsekwencji.

Faza 2: stagnacja.

W tej fazie ważna jest pomoc i stosowanie bodźców motywujących, między innymi przez dyrekcję szkoły. Nauczyciel powinien czuć, że jest potrzebny i doceniany. Dobrym sposobem jest również zaangażowanie nauczyciela w realizację programów szkolnych, np. „eTwinning”, „Szkoła promująca zdrowie” itp. Jeśli brak motywacji utrudnia nauczycielowi wykonywanie swoich obowiązków, dobrym rozwiązaniem może być dłuższy urlop.

Faza 3: frustracja.

W trzeciej fazie ważne jest uzyskanie pomocy od rodziny i przyjaciół lub uczestnictwo w grupie wsparcia. Takie spotkania mogą pomóc nauczycielowi wyeliminować uczucie osamotnienia, związane z nieradzeniem sobie z narastającymi problemami zawodowymi. Ważne jest poszerzenie wiedzy na temat wypalenia zawodowego i przeprowadzenie w ramach grup wsparcia dyskusji na temat metod i sposobów rozwiązywania problemów.

Faza 4: apatia i faza 5: syndrom wypalenia.

W ostatnich fazach wypalenia zawodowego konieczna jest psychoterapia i pomoc specjalisty – psychologa lub terapeuty. W przypadku silnej depresji należy rozważyć zmianę pracy.

Ćwiczenie 6

1. F – wypalenie zawodowe oznacza wyczerpanie fizyczne, psychiczne i emocjonalne;
2. P;
3. P;
4. F – wypaleniu zawodowemu można zapobiec na wiele sposobów;
5. P.

7. Zatrudnienie nauczyciela

Ćwiczenie 4

1. c
2. b
3. a
4. c
5. c

Ćwiczenie 5

Obowiązki nauczyciela:

1. wspieranie i stymulowanie rozwoju ucznia, jego zdolności i zainteresowań, sprawiedliwe traktowanie i ocenianie uczniów, rozwiązywanie ewentualnych konfliktów w szkole między uczniami;
2. kształcenie i wychowywanie ucznia w umiłowaniu Ojczyzny oraz poszanowaniu Konstytucji RP;
3. podlegania ocenie (z wyjątkiem nauczyciela stażysty);
4. współpraca z pedagogiem, psychologiem i osobami odpowiedzialnymi za opiekę zdrowotną uczniów;
5. prowadzenie dokumentacji pedagogicznej zgodnie z przepisami;
6. ponoszenie odpowiedzialności za zdrowie i bezpieczeństwo uczniów w trakcie zajęć szkolnych;

7. realizacji zadań wyznaczonych przez organ prowadzący szkołę w zakresie procesu dydaktyczno-wychowawczo-opiekuńczego, pod warunkiem, że nie są one sprzeczne z przepisami prawa i zawartą umową;
8. aktywne uczestniczenie w życiu szkoły: udział w uroczystościach i imprezach szkolnych, opieka nad uczniami skupionymi w z kołach przedmiotowych, kołach zainteresowań.

8. Programy szkolne - konstrukcja, możliwość wdrożenia

Ćwiczenie 3

1. Akcja „Szkoła z klasą” powstała w roku 2002 i jest prowadzona przez Centrum Edukacji Obywatelskiej i Agorę S.A., wydawcę „Gazety wyborczej”.
2. Celem Programu „Szkoła z klasą 2.0” jest promowanie wykorzystania w szkołach technologii informacyjno – komunikacyjnych (TIK) i kodeksu dobrych praktyk obejmujących korzystanie z TIK (tzw. Kodeksu 2.0) oraz rozwijanie myślenia samodzielnego i pracy zespołowej – umiejętność wnioskowania i praktycznego wykorzystania zdobytej w Internecie wiedzy.
3. Szkoła uczestnicząca w programie „Szkoła z klasą 2.0” uzyska certyfikat programu wtedy, gdy wszystkie zadania zostaną wykonane przez dyrektora, nauczycieli i uczniów w określonym terminie.
4. Wprowadzenie w szkole Programu „Szkoła promująca zdrowie” wymaga zaangażowania ze strony uczniów, nauczycieli, rodziców, innych pracowników szkoły, osób należących do społeczności lokalnej.
5. SHE oznacza Europejską Sieć Szkół dla Zdrowia w Europie.
6. Kryterium przyznania szkole uczestniczącej w programie „Szkoła Promująca Zdrowie” wojewódzkiego certyfikatu jest opracowanie raportu, który powinien zawierać:
  - opis zdiagnozowanego problemu priorytetowego;
  - podjęte działania w celu jego rozwiązania;
  - wyniki przeprowadzonych badań;
  - ewaluację projektu;
  - opis stopnia zaangażowania rady pedagogicznej, rodziców i środowiska lokalnego;
  - informacje na temat pracy oraz działań powołanego zespołu i koordynatora ds. promocji zdrowia.
7. Do programu „Szkoła bez przemocy” mogą przystąpić przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne.

8. Kodeks „Szkoły bez przemocy” to zbiór standardów, wartości i norm postępowania, a także warunków organizacyjnych i formalnych, które każda szkoła uczestnicząca w programie musi przestrzegać, aby ograniczać przemoc oraz skutecznie rozwiązywać problemy i konflikty.
9. Organizowane przez konsultantów regionalnych miniwarsztaty w ramach programu „Szkoła bez przemocy” skierowane są do nauczycieli, uczniów i rodziców i dotyczą działań z zakresu skutecznego radzenia sobie z problemami wychowawczymi, występującą w szkole agresją i przemocą, udzielaniem pomocy ofiarom przemocy i agresji oraz metodami i zasadami komunikacji między szkołą a rodzicami w zakresie bezpieczeństwa.

Ćwiczenie 4

1. Program „Szkoła nowoczesna”.
2. Program tutoringu szkolnego.
3. Program profilaktyki szkolnej.
4. Program profilaktyki alkoholowej w szkole.
5. Program profilaktyki uzależnień w szkole.
6. Program „Szkoła z Pasją”.
7. Program „Szkoła na miarę”.
8. Program „Szkoła marzeń”.
9. Program „Bezpieczne dzieci w sieci”.

9. Kompetencje nauczyciela XXI wieku

Ćwiczenie 4

Źródła prawa

1. Ustaw z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty;
2. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauk z dnia 3 lutego 2006 roku w sprawie uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych.

Dokumenty rządowe:

1. Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007–2013 (program „Wykształcenie i kompetencje”);
2. Strategia Rozwoju Edukacji na lata 2007–2013.

Ćwiczenie 5

1. Marszałek województwa w porozumieniu z kuratorem oświaty jest podmiotem odpowiedzialnym za regionalne doskonalenie nauczycieli.
2. Rozwiń skrót – ECDL (Europejski Certyfikat Umiejętności Komputerowych) lub ang. – *European Computer Driving Licence* lub w dosłownym tłumaczeniu – Europejskie Komputerowe Prawo Jazdy.
3. Obecnie Certyfikat TELC można uzyskać z 10 języków i na 6 poziomach.
4. Według Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauk z dnia 3 lutego 2006 roku do pozaszkolnych form kształcenia zaliczamy: praktykę zawodowa, seminarium, kurs, kurs zawodowy i kształcenie na odległość.

Ćwiczenie 6

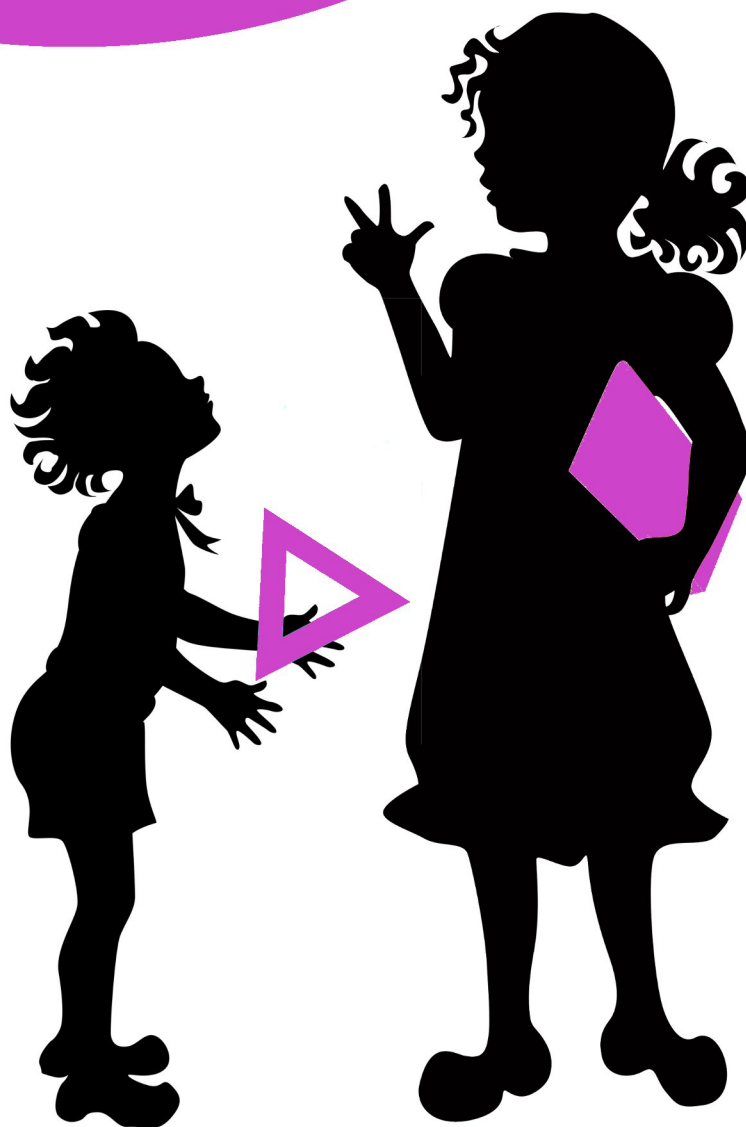
1. P;
2. F – to programy realizowane w ramach ECDL;
3. F – kształcenie permanentne to kształcenie przez całe życie, czyli od momentu narodzin człowieka, aż do jego śmierci;
4. P.

Zakończenie

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zawód nauczyciela nie należy z pewnością do łatwych, może jednak dawać wiele satysfakcji i powodów do dumy. Osoba, która przygotowuje się do uprawiania tej profesji, powinna zdawać sobie z tego sprawę. Niezbędne są zatem praktyki, które umożliwią zapoznanie studenta z prawami i obowiązkami nauczyciela, dokumentacją szkolną oraz zasadami funkcjonowania placówki szkolnej.

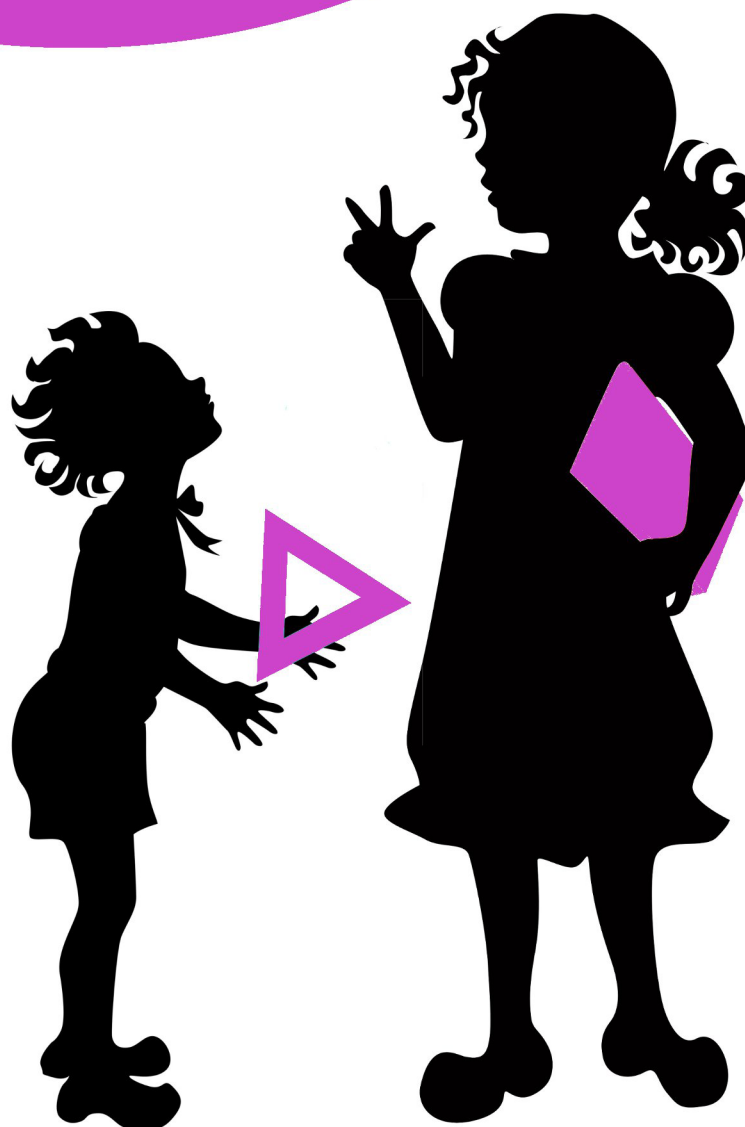
Zamieszczone powyżej ćwiczenia pozwolą przyszłym nauczycielom na zastosowanie w praktyce wiedzy zdobytej podczas studiach, stanowią więc pierwszy etap weryfikacji predyspozycji zawodowych przyszłych absolwentów kierunków pedagogicznych. Trener prowadzący zajęcia, dzięki niniejszym materiałom, ma możliwość zweryfikowania wiedzy studentów, a także przekazania im nowych treści dydaktycznych, zgodnych z programem nauczania.

Mamy nadzieję, że materiały dydaktyczne zamieszczone w niniejszym opracowaniu pomogą studentom pedagogiki należycie przygotować się zarówno do praktyk, jak również do pełnienia przez nich w przyszłości obowiązków nauczyciela oraz sprawią, że wybór ich ścieżki zawodowej będzie świadomy i przemyślany.

Bibliografia

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Dokumenty

1. Kodeks pracy.
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Art. 87.
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauk z dnia 3 lutego 2006 roku w sprawie uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych (Dz. U. 2006 Nr 31, poz. 216).
4. Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. 2004 Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 roku – Karta Nauczyciela (tekst jednolity: Dz. U. 2006 Nr 97, poz. 674 z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2003 Nr 96, poz. 873).
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. 2010 Nr 228, poz. 1487).
8. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz.U. 2010 Nr 228, poz. 1490).
9. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz.U. 2004 Nr 260, poz. 2593).

Monografie, artykuły, opracowania

1. Bała P., *Konstytucyjne prawo do nauki a polski system oświaty*, Wydawnictwo Von Borowiecky, Warszawa 2009.
2. Christopher C. J., *Nauczyciel – rodzic. Skuteczne porozumiewanie się*, przekł. Bartosik J., *Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne*, Gdańsk 2004.
3. Dzierzgowska I., *Wspinaczka po stopniach awansu. Cz. 1. Nauczyciel stażysta*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna Sp. z o.o., Warszawa 2001.
4. Gancarz-Stasiak G., *Edukacja w Unii Europejskiej. Poradnik*, Wydawnictwo Telbit, Warszawa 2004.
5. Gordon T., *Wychowanie bez porażek w praktyce: jak rozwiązywać konflikty z dziećmi?*, przekł. Sujak E., Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1994.

6. Gordon T., *Wychowanie bez porażek w szkole*, przekł. Szafrńska D., Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1995.
7. Janeczek I., Hofman-Kołodziejczyk I., Księżyk M., *Poradnik dla wychowawcy klasy, cz. I*, Wojewódzki Ośrodek Metodyczny, Częstochowa 1993.
8. Kapciak A., *Regionalne programy Operacyjne w latach 2007–2013*, Warszawa 2007.
9. Klus-Stańska D., Szczepska-Pustkowska M. (red.), *Pedagogika wczesnoszkolna – dyskursy, problemy, rozwiązania*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009.
10. Kurzyna-Chmiel D., *Podstawy prawne i organizacyjne oświaty, Prawo oświatowe w zarysie*, wydanie 2, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2009.
11. Łobocki M., *Współdziałanie nauczycieli i rodziców w procesie wychowania*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1985.
12. Markowski A., Pawelec R., *Nowy słownik wyrazów obcych i trudnych*, Wydawnictwo WILGA, Kalisz 2005.
13. Maslach C., *Wypalanie się: utrata troski człowieka*, [w:] Zimbardo P.G., Ruch F. L., *Psychologia i życie*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1994.
14. Paris S. G., Ayres L. R., *Stawanie się refleksyjnym uczniem i nauczycielem*, przekł. Janowski M., Micińska M., Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1997.
15. Perry R., *Teoria i praktyka. Proces stawania się nauczycielem*, przekł. Mazur B., Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2000.
16. Piekarski J., Śliwerski B., *Edukacja alternatywna. Nowe teorie, modele badań i reformy*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2000.
17. Plutecka K., *Kompetencje zawodowe surdopedagoga z wadą słuchu*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2006.
18. Pomianowska M., Sielatycki M., Tołwińska-Królikowska E., *Awans zawodowy nauczyciela: Poradnik*, Wydawnictwa CODN, Warszawa 2000.
19. Sęk H., *Wypalenie zawodowe. Przyczyny i zapobieganie* tom 7 z cyklu *Nowe tendencje w psychologii*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2010.
20. Sosnowski T., *Kształcenie ustawiczne*, Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1976.
21. Śliwerski B., *Pedagogika, Tom 2 Pedagogika wobec edukacji, polityki oświatowej i badań naukowych*, Wydawnictwo GWP, Gdańsk 2006.
22. Wojcieszek B., *Człowiek wśród ludzi: zarys psychologii społecznej*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2006.
23. Kwartalnik „Psychologia w Szkole”, 01/2010.

Źródła internetowe

1. *Bezpieczny pierwszak*,
http://www.kujawsko-pomorska.policja.gov.pl/_portal/news/13191944794ea14f-6f74e4c/Bezpieczny_pierwszak_.html
2. Bielawska A., *Czy można wypalić się w zawodzie nauczyciela?*,
<http://www.odn.poznan.pl/doradcy/warsztat/pliki/bielawska1.doc>
3. *Certyfikaty TELC*,
<http://www.poliglotus.com.pl/index.php?mid=72>
4. *Certyfikaty TELC, ECDL*,
<http://www.cseprym.pl/certyfikaty-telc-ecdl>
5. *Comenius. O programie*,
<http://comenius.org.pl/index.php/ida/197/>
6. *Comenius. Najczęściej zadawane pytania*,
<http://comenius.org.pl/index.php/ida/336/>
7. *Co to jest certyfikat TELC?*,
http://riad.pk.edu.pl/~o-3/index.php?option=com_content&view=article-&id=51&Itemid=61
8. *Der Gemeinsame europäische Referenzrahmen (GER)*,
<http://www.telc.net/unsere-angebote/das-stufenprinzip-des-ger/a1/>
9. Dymecka J., „*Twardy jak stal*” – stereotypy, role i ideały męskości,
<http://www.psychologia.net.pl/artukul.php?level=402>
10. *Dyżury nauczycieli a bezpieczeństwo uczniów*,
<http://www.oswiataiprawo.pl/Dyrektor/Prawo-w-szkole/Archiwum-2007-2008/Sprawy-pracownicze/DYZURY-NAUCZYCIELI-A-BEZPIECZENSTWO-UCZNIOW>
11. *Działania w VI edycji*,
<http://www.szkolabezprzemocy.pl/1232,dzialania-w-vi-edycji>
12. *Erasmus. O programie*,
<http://www.erasmus.org.pl/o-programie>
13. *Erasmus. Strefa studenta. Jak wziąć udział w programie*,
<http://www.erasmus.org.pl/strefa-studenta/jak-wziac-udzial-w-programie>
14. *Erasmus. Strefa pracownika uczelni. Jak wziąć udział w programie*,
<http://www.erasmus.org.pl/strefa-pracownika-uczelni/jak-wziac-udzial-w-programie>
15. *eTwinning*,
<http://www.etwinning.pl>
16. *eTwinning. Przewodnik*,
http://www.etwinning.pl/sites/etwinning.pl/files/et_przewodnik_2011.pdf
17. *eTwinning w warsztacie każdego dyrektora szkoły i nauczyciela*,
http://www.etwinning.pl/sites/etwinning.pl/files/mds_1_2011_32-35.pdf
18. *Fundacja Aeris Futuro. Korzyści dla szkoły*,
<http://www.aeris.eko.org.pl/projekty/program-edukacyjny/korzysci-dla-szkoly>

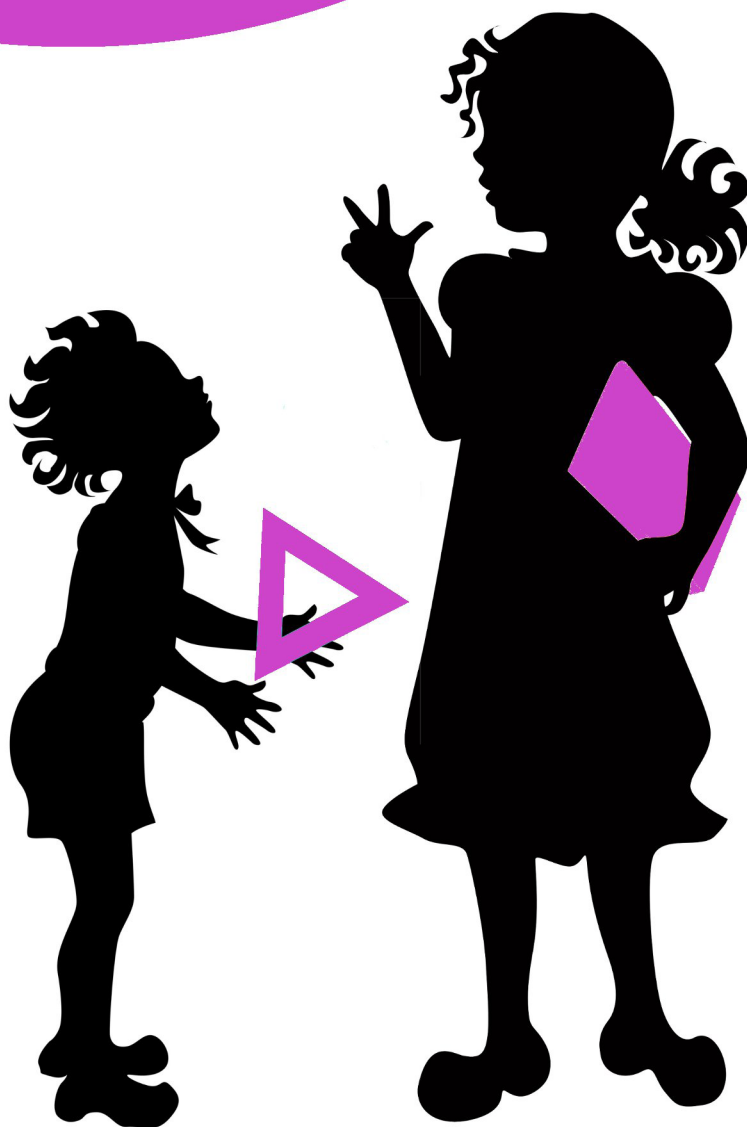
19. *Jak obronić się przed atakiem psa?*,
http://www.lubuska.policja.gov.pl/serwis_informacyjny/aktualnosci/jak_obronic_sie_przed_atakiem_psa
20. *Korzystanie z usług poradni psychologiczno-pedagogicznych*,
<http://www.eksperciwoswiacie.pl/dla-pedagogow-i-psychologow/art,19,korzystanie-z-uslug-poradni-psychologiczno-pedagogicznych.html#.TqQBd1lZovw>
21. *Kryteria przynależności szkoły do Wojewódzkiej Sieci Szkół Promujących Zdrowie*,
http://www.ore.edu.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=257&Itemid=970
22. *KWP: Piknik profilaktyczny*,
http://www.opolska.policja.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=5379:kwp-piknik-profilaktyczny&catid=34:informacje&Itemid=29
23. *Materiały edukacyjne*,
<http://www.szkolabezprzemocy.pl/173,materiały-edukacyjne>
24. Ministerstwo Edukacji Narodowej,
<http://www.men.gov.pl>
25. *Odbyło się uroczyste wręczenie nagród*,
http://www.kujawsko-pomorska.policja.gov.pl/_portal/news/13153117004e-661054a2cd3/Odby%C5%82o_si%C4%99_uroczyste_wr%C4%99czenie_nagr%C3%B3d.html
26. *Oferta mini-warsztatów*,
<http://www.szkolabezprzemocy.pl/1253,oferta-mini-warsztatow>
27. *Olsztyn: Z wizytą w komendzie*,
http://www.warminsko-mazurska.policja.gov.pl/?id_category=2&el_id=26212
28. *Oświata – kształcenie zawodowe i ustawiczne*,
<http://www.wsipnet.pl/oswiata/arts.php?dz=5&nid=2165&r=22>
29. *Policjanci z wizytą w przedszkolu*,
<http://www.swietokrzyska.policja.gov.pl/?dzial=25&artykul=17448>
30. *Portal Funduszy Europejskich*,
http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/RPO/Strony/O_Programach_Regionalnych.aspx
31. *Portal organizacji pozarządowych*,
<http://www.ngo.pl>
32. *Program „Młodzież w działaniu”*,
<http://www.mlodziej.org.pl/faq>
33. *Program „Szkoła bez przemocy”*,
<http://www.szkolabezprzemocy.pl/1229,zglos-sie-do-programu>

34. *Programy współpracy transtranicznej*,
<http://www.interreg.gov.pl/20072013/EWT/transgraniczne/>
35. *Przedszkolaki z wizytą u policyjnych lotników*,
http://www.policja.pl/portal/pol/1/71216/Przedszkolaki_z_wizyta_u_policyjnych_lotnikow.html
36. *Przewodnik po programie „Szkoła z klasą 2.0 2011/2012”*,
<http://www.ceo.org.pl/pl/szkola2zero/news/przewodnik-po-programie>
37. *Regulamin programu „Szkoła z klasą 2.0 2011/2012”*,
<http://www.ceo.org.pl/pl/szkola2zero/news/regulamin>
38. Runowska M., *Dlaczego wśród nauczycieli jest więcej kobiet?*,
<http://www.eduinfo.pl/art.php?action=more&id=2944&idg=8>
39. *Stopnie awansu zawodowego. Procedura – krok po kroku*,
http://www.archiwum.literka.pl/baza/nauczyciel_stazysta/procedura_krok_po_kroku/304/2
40. *Szkoła Promująca Zdrowie*,
http://www.ore.edu.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=249&Itemid=966
41. Szymańska-Osik B., *Wybrane problemy doskonalenia zawodowego nauczycieli w świetle potrzeb i możliwości współczesnej szkoły*,
<http://www.niepublicznasp1.bydgoszcz.pl/artikul1.html>
42. Ślęzak E., *Przemiany w rolach społecznych kobiet i mężczyzn*,
[https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:GggQjQtHVOsJ:www.euro-limes.ae.krakow.pl/files/el1\(4\)2004/es_limes1\(4\).pdf+role+kobiet+i+m%C4-%99%C5%BCczyzn+w+kulturze&hl=pl&gl=pl&pid=bl&srcid=ADGEESiNA3xRq6TLqIEiTfSVXbmH7OCcU5TJ2WIXWvlenZV1npwGM4sC9Sy5_7e-EC9QOaGbsZKTyWX5ZslNuaxF-EZKSErITwyuIRGGNNhfpJarAbZ_9JlrX0hi8NNOaBLZ-gpwGYKb&sig=AHIEtbTEIDY1JRNlnGbjO6qnQFwLK5SbJw](https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:GggQjQtHVOsJ:www.euro-limes.ae.krakow.pl/files/el1(4)2004/es_limes1(4).pdf+role+kobiet+i+m%C4-%99%C5%BCczyzn+w+kulturze&hl=pl&gl=pl&pid=bl&srcid=ADGEESiNA3xRq6TLqIEiTfSVXbmH7OCcU5TJ2WIXWvlenZV1npwGM4sC9Sy5_7e-EC9QOaGbsZKTyWX5ZslNuaxF-EZKSErITwyuIRGGNNhfpJarAbZ_9JlrX0hi8NNOaBLZ-gpwGYKb&sig=AHIEtbTEIDY1JRNlnGbjO6qnQFwLK5SbJw)
43. *Telc Partner*,
<http://www.telc.net/ueber-telc/telc-partner/>
44. *Trwa akcja: „Odblaski ratują życie!”*,
http://www.kujawsko-pomorska.policja.gov.pl/_portal/news/13190280594e-9ec55b8809b/Trwa_akcja_%E2%80%9EOdblaski_ratuj%C4%85_%C5%BCycie%21%22_.html
45. *Wyjazdy indywidualne uczniów Comeniusa*,
<http://comenius.org.pl/index.php/ida/313/>
46. *Wypalenie zawodowe*,
http://mediweb.pl/psyche/wyswietl_vad.php?id=101

Załączniki

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.praktykaiwiedza.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Załącznik 1

Art. 60 pkt. 1 Ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz.U. 2004 Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.).

Art. 60. 1. Statut szkoły lub placówki publicznej powinien określać w szczególności:

1. nazwę i typ szkoły lub placówki oraz ich cele i zadania;
2. organ prowadzący szkołę lub placówkę;
3. organy szkoły lub placówki oraz ich kompetencje;
4. organizację szkoły lub placówki;
5. zakres zadań nauczycieli oraz innych pracowników szkoły lub placówki;
6. zasady rekrutacji uczniów;
7. prawa i obowiązki uczniów, w tym przypadki, w których uczeń może zostać skreślony z listy uczniów szkoły.

Załącznik 2

Wyobraźcie sobie następującą sytuację: właśnie zakończyło się pierwsze zebranie z rodzicami uczniów klasy czwartej w szkole podstawowej. Nauczyciel który je prowadził czuje już zmęczenie, ponieważ przez godzinę odpowiadał na pytania rodziców dotyczące organizacji pracy szkoły, jego lekcji, a także zbyt wygórowanych – w opinii rodziców – wymagań stawianych ich dzieciom.

Gdy wychowawca już uporządkował wszystkie swoje rzeczy i zbiera się do wyjścia, nagle drzwi sali się otwierają i wchodzi matka ucznia, który sprawia najwięcej problemów wychowawczych w klasie. Wcześniejsze rozmowy telefoniczne z rodzicami chłopca nie należały do przyjemnych. Nauczyciel często odczuwał wrażenie, że ojciec i matka ucznia są zniecierpliwieni i niechętni do współpracy.

Załącznik 3

Obszary pracy nauczycieli w klasie integracyjnej	Nauczyciel przedmiotu	Nauczyciel wspomagający
Zadania podczas lekcji		
Zadania podczas przerw		
Środki pracy na lekcji		
Udział ucznia wymagającego wsparcia w życiu klasy		
Kontakty z rodzicami		
Praca domowa ucznia		

Załącznik 4

Nauczyciel stażysta po ukończeniu studiów rozpoczyna pracę w niewielkiej szkole podstawowej. Ma wiele zapału i chęci do pracy. Chce uczestniczyć w programach edukacyjnych prowadzonych przez szkołę (szczególnie zainteresowały go przedstawione na studiach programy: eTwinningu i Europejski Program Wymiany Uczniów). Pragnie także stworzyć uczniom optymalne warunki rozwoju oraz doskonalić swoją wiedzę i umiejętności zdobyte w trakcie studiów. Szybko jednak orientuje się, że szkoła, w której rozpoczął pracę, nie angażuje się w żadne programy tego typu, dyrektor szkoły – 58-letni mężczyzna – ogranicza się tylko do wykonywania niezbędnych obowiązków, a pracujący w niej nauczyciele od ponad 20 lat realizują te same programy szkolne, popadli w rutynę, a tematyka związana z kształceniem ustawicznym jest im zupełnie obca.

Załącznik 5

Oto przykładowy fragment planu rozwoju zawodowego nauczyciela stażysty. Są w nim opisane wymagania dotyczące obszarów rozwoju. Zadaniem studentów jest wypełnienie kolumn: Sposób realizacji, Zakładane efekty, Terminy. Nie sposób wypełnić wszystkich obszarów w ciągu jednych zajęć, warto więc przydzielić poszczególnym zespołom po jednym obszarze (np. grupa 1 – Poznawanie organizacji, zadań i zasad funkcjonowania szkoły, grupa 2 – Poznawanie przepisów prawa oświatowego itd.) i porównać, jak to ćwiczenie wykonały wszystkie grupy.

Obszary rozwoju zawodowego	Sposób realizacji	Zakładane efekty	Terminy
Poznawanie organizacji, zadań i zasad funkcjonowania szkoły			
Poznawanie przepisów prawa oświatowego			
Poznawanie środowiska uczniów			
Metody nauczania			

Prowadzenie zajęć z uczniami w obecności opiekuna stażu lub dyrektora szkoły			
Omawianie zajęć w obecności opiekuna stażu lub dyrektora szkoły			

Załącznik 6

Przykłady symptomów (objawów) wypalenia zawodowego

Lp.	Symptomy (objawy)
1	Narastające zmęczenie, niechęć i apatia
2	Poczucie gniewu, złości i ogólna irytacja
3	Brak zainteresowania pracą, uczucie znudzenia, niepowodzenia i rozczarowania zawodem
4	Wycofywanie się, wykazywanie pozornej aktywności, powolne izolowanie się

Załącznik 7

Nauczyciel stażysta po ukończeniu studiów rozpoczyna pracę w szkole podstawowej. Placówka aktywnie uczestniczy w licznych programach edukacyjnych, posiada wiele certyfikatów, w tym między innymi certyfikat na poziomie województwa „Szkoła Promująca Zdrowie”, uzyskany pięć lat temu. Po kilku tygodniach pracy nauczyciel zauważa, że:

1. w salach i na korytarzach brakuje plakatów zachęcających i przypominających uczniom o zdrowym trybie życia;
2. w szkolnym sklepiku przeważają słodkie (czekolady, batony, chrupki), słodkie napoje (Pepsi, Sprite, Fanta) oraz słodkie bułki, nie ma w nim owoców, warzyw i wody mineralnej;
3. w trakcie przerw między lekcjami kolejki do sklepiku są przeraźliwie długie, aż dzieci kupują w nim, a następnie spożywają przede wszystkim chrupki, czekoladki i słodkie napoje gazowane.

Załącznik 8

Lp.	Określenia	Nauczyciel – kobieta	Nauczyciel – mężczyzna
1	Przyjacielski		
2	Troskliwy		
3	Tolerancyjny		
4	Odpowiedzialny		
5	Otwarty		
6	Mający poczucie humoru		
7	Pełen poświęcenia		
8	Dominujący		
9	Nastawiony na sukces		
10	Silny		
11	Posiadający większy autorytet		
12	Odporny na stres		
13	Pewny siebie		
14	Sprytny		
	SUMA		